

LUNDS UNIVERSITET

Ekonomihögskolan
Företagsekonomiska Institutionen

FEKN90
Företagsekonomi -
Examensarbete på Civilekonomprogrammet

VT 2012

EU-kommissionens förordningsförslag inom revision för företag av allmänt intresse

*Ett steg i rätt riktning mot ökad finansiell
stabilitet och förstärkt revisionsbransch?*

Författare:

Thomas Arvidsson
Jonas Valström

Handledare:

Anne Loft

Förord

Vi hoppas att de som kommer ha glädje av denna uppsats är ekonomiintresserade som vill ta del av de stora förändringar som revisionsbranschen i EU kan tänkas stå inför. Vi önskar att läsaren på ett tydligt sätt kan ta till sig detta komplexa ämne och förstå att revisorn har en viktig roll för att skapa finansiell stabilitet.

Vi vill rikta ett stort tack till våra intervjurespondenter för deras samarbetsvilja och nyttiga bidrag till vårt arbete. Tack för Er tid och hjälpsamhet.

Avslutningsvis vill vi tacka vår handledare Anne Loft för hennes vägledning i vårt arbete.

Lund den 15 maj 2012.

Jonas Valström

Thomas Arvidsson

Sammanfattning

Uppsatsens titel: EU-kommissionens förordningsförslag inom revision för företag av allmänt intresse – Ett steg i rätt riktning mot ökad finansiell stabilitet och förstärkt revisionsbransch?

Seminariedatum: 2012-05-29

Ämne/kurs: Magisteruppsats inom redovisning, 30 HP

Författare: Jonas Valström & Thomas Arvidsson

Handledare: Anne Loft

Fem nyckelord: Förordning, Grönbok, oberoende, rådgivning, revision.

Syfte: Syftet med vår uppsats är att undersöka om Europeiska Kommissionens förslag till förordning beträffande lagstadgad revision av företag av allmänt intresse är ett steg i rätt riktning för deras önskan att förstärka revisionssystemet och bidra till ökad finansiell stabilitet. Vi vill i synnerhet undersöka hur förslaget om rådgivningsförbud tas emot av aktörer på den svenska revisionsmarknaden.

Metod: Studien har ett kvalitativt angreppssätt och primär data har samlats in genom personliga intervjuer.

Teoretiska perspektiv: I detta avsnitt presenterar vi revisorns oberoende i relation till rådgivning och det regelverk och rekommendationer som omger revisorsbranschen såväl i Sverige som internationellt.

Empiri: Vårt empiriska material innehåller sex intervjuer med personer som är aktiva inom, eller har bra kännedom om revisionsbranschen. Alla respondenter har en djup insikt i EU-kommissionens förslag till ny förordning beträffande revision av företag av allmänt intresse.

Slutsats: Vi finner att förordningsförslaget i sig och det långtgående rådgivningsförbudet i synnerhet inte kan ses som en universallösning i EU-kommissionens strävan att skapa finansiell stabilitet och en förstärkt revisionsbransch. Vi tror att revisorn i Sverige idag förhåller sig tillräckligt oberoende med den reglering och de normer som finns på området. Däremot kan en tredje parts uppfattning och tillit för revisorns oberoende förbättras genom implementeringen av förordningen av lagstadgad revision av företag av allmänt intresse.

Abstract

Title: The EC's proposal for a regulation on statutory audit - A step in the right direction to improve financial stability and to strengthen the audit sector?

Seminar date: 2012-05-29

Course: Master thesis in business administration, 30 University Credit Points (30 ECTS).

Authors: Jonas Valström & Thomas Arvidsson

Advisor: Anne Loft

Five key words: Regulation, Green Paper, auditor independence, non-audit services, audit

Purpose: The purpose with our thesis is to examine whether the EC's proposal for a regulation on statutory audit is a step in the right direction to improve financial stability and to strengthen the audit sector. In addition, we intend to focus on how the proposition of the prohibition of non-audit services is received among the operators on the Swedish audit market.

Methodology: This study has a qualitative approach and the primary data has been collected through personal interviews.

Theoretical perspectives: In this section we present the relation between auditor independence and the providing of non-audit services and the present regulation and various recommendations that the audit sector is surrounded by both in Sweden and internationally.

Empirical foundation: Our empirical studies include six personal interviews with representatives who all are active within or all hold a good acquaintance within the audit sector. All our respondents hold a great insight of the EC's proposal for regulation on statutory audit concerning public-interest entities.

Conclusion: We find the proposition itself and the extensive prohibition of non-audit services in particular not to be considered as a general solution in the European Commission's ambition to create financial stability and to strengthen the audit sector. We believe that the auditor in Sweden, as is the case, today remains sufficiently independent with all the regulation and standards that are given within the working field. However, a third party's view and trust on the auditor's independence could be enhanced through the implementation of the proposal regarding statutory audit of public-interest entities.

Ordlista

The Big Four– Består av de fyra största revisionsbyråerna PwC, Deloitte, Ernst & Young och KPMG.

Företag av allmänt intresse– Företag som är noterade på en reglerad handelsplats, kreditinstitut samt försäkringsföretag.

Grönbok -Motsvarar ungefär ett svenskt utredningsbetänkande (SoU) och utfärdas av kommissionen inom ett politiskt område.

IFRS: Är en vedertagen internationell standard för redovisning i börsnoterade företag. Administreras av International Accounting Standards Board.

Joint Audit – Revision av ett företag som utförs av två olika byråer men utmynnar i en enda revisionsberättelse.

Förkortningar

AMF – Autorité des Marchés Financiers

ANC –Autorité des Normes Comptables

CNCC – Compagnie Nationale des Commissaires aux comptes

FAR (SRS)– Föreningen Auktoriserade Revisorer (tidigare även Svenska Revisorssamfundet)

FEE– Fédération des experts comptables européens

H3C – Haut Conseil du commissariat aux comptes

IESBA– International Ethics Standards Board for Accountants

IFAC– International Federation of Accountants

IFRS – International Financial Reporting Standards

PCAOB – Public Company Accounting Oversight Board

RN – Revisorsnämnden

SEC – Securities and Exchange Commission

Innehållsförteckning

1	Inledning	1
1.1	Introduktion till ämnet	1
1.2	Problemdiskussion	2
1.3	Problemformulering	3
1.4	Syfte	3
1.5	Avgränsning	4
1.6	Disposition	4
2	Metod	5
2.1	Forskningsansats	5
2.2	Kvalitativ forskningsmetod	5
2.3	Datainsamling	6
2.4	Semi-strukturerad intervju	7
2.5	Val av intervjupersoner	7
2.6	Reliabilitet och validitet	8
2.7	Trovärdighet och äkthet	9
2.7.1	Trovärdighet	9
2.7.2	Äkthet	10
2.8	Källkritik	10
3	Teoretisk referensram	12
3.1	Revisorns oberoende	12
3.1.1	Oberoende och lagstiftning	14
3.2	Rådgivning	16
3.2.1	Rådgivning och revisionskvalitet	17
4	Reglering	21
4.1	Grönboken/förslag till förordning	21
4.1.1	Lagprocess	21
4.1.2	Förslag till förordning	22
4.1.3	Kritik mot förordningen	23
4.2	Självreglering	25
4.3	Sarbanes-Oxley Act	26
4.4	Frankrike	28
4.4.1	Den franska redovisningsregleringen	28
4.4.2	Franska aktörers remissvar till grönboken	29
4.4.3	Debatt kring den hårda regleringen	29

5	Empiri	31
5.1	Diskussion kring revisionspaketet	31
5.2	Rådgivningsförbud	33
5.3	Vad kan revisorn själv göra? Förtroende respektive oberoendeproblematik	36
5.4	Framtiden – vad kommer förordningsförslaget mynna ut i?	38
6	Analys	40
6.1	Rådgivning och oberoende	40
6.2	Hur ställer sig aktörer inom den svenska revisionsbranschen till EU:s nya förslag och vilka effekter kan förordningen ha för den svenska revisionsbranschen?	41
6.3	Varför väljer EU, till skillnad mot tidigare mer flexibla direktiv, att använda sig av en direkt tvingande förordning för att reglera revisionsmarknaden?	43
7	Slutsats	45
7.1	Rådgivning och oberoende	45
7.2	Hur ställer sig aktörer inom den svenska revisionsbranschen till EU:s nya förslag och vilka effekter kan förordningen ha för den svenska revisionsbranschen?	45
7.3	Varför väljer EU, till skillnad mot tidigare mer flexibla direktiv, att använda sig av en direkt tvingande förordning för att reglera revisionsmarknaden?	46
7.4	Är Europeiska Kommissionens förslag till förordning ett steg i rätt riktning för deras önskan att förstärka revisionssystemet och bidra till ökad finansiell stabilitet.	46
7.5	Fortsatta studier	47
8	Källförteckning	48
	Litteratur	48
	Artiklar	48
	Internet	50
	Intervjuer	52

1 Inledning

I studiens inledande kapitel kommer ämnet att kort introduceras följt av en problemdiskussion som tillsammans ligger till grund för vår frågeställning. Kapitlet fortsätter med en redogörelse av syftet följt av avgränsning och disposition.

1.1 Introduktion till ämnet

EU:s Grönbok: *Revisionspolitik-lärdomar från krisen* som offentliggjordes i oktober 2010 blev startskottet på en livlig debatt kring revisionsbranschen inom EU. Kommissionären för den inre marknaden och tjänster, Michel Barnier, vilken har blivit huvudpersonen bakom Grönboken, ville se en rad förändringar inom området någonting som flera aktörer, såväl revisionsbyråer som branschorganisationer, har motsatt sig. Inte mindre än 688 remissvar från exempelvis investerare, företag och branschsammanlutningar inkom till EU-kommissionen med anledning av Grönboken (Europeiska kommissionen, 2011 b). Efter vissa förändringar utkom så till slut i november 2011 kommissionens förslag på förordning avseende lagstadgad revision av företag av allmänt intresse.

Upphovsmakarna till förslaget till ny förordning beträffande revision av företag av allmänt intresse har för avsikt att genom att införa nya regler rörande lagstadgad revision, skapa en ökad finansiell stabilitet och förstärka revisionsbranschen. Revisorerna fyller en viktig funktion ifråga om att säkerställa att företagens årsrapporter stämmer överens med dess ekonomiska ställning och många intressenter grundar sina beslut på årsrapporternas trovärdighet. Om revisionen är felaktig får det stora konsekvenser för kreditmarknaden och revisorernas arbete är därför en viktig hörnsten som bidrar till finansiell stabilitet.

EU har tidigare genom flera olika direktiv reglerat den lagstadgade revisionen i syfte att uppnå en ökad harmonisering mellan medlemsländerna. Rådets åttonde direktiv, 1984/253/EEC, antogs 1984 och rörde harmoniserade förfaranden för godkännande av revisorer. 2006 breddades det tidigare direktivets tillämpningsområde genom ändring av rådets fjärde direktiv, 78/660/EEC, och rådets sjunde direktiv, 83/349/EEC samt om upphävande av det tidigare direktivet 84/253/EEC. Det nya direktivet, 2006/43/EC även det benämnt åttonde direktivet, innefattade lagstadgad revision av årsbokslut och sammanställd redovisning (Europeiska kommissionen, 2011 a).

En allt större del av omsättningen hos revisionsbyråerna är rådgivning, dessutom ofta i kombination med revision (Svanström, 2008). Revisionsbyråerna har alltså numera delvis en annan funktion än de hade tidigare. En grundprincip inom revision och som har belysts i otaliga avhandlingar och artiklar är revisorns oberoende. Genom den ökade rådgivningen från revisionsbyråernas sida gentemot de klienter som de även reviderar uppstår en situation där byråerna delvis granskar sitt eget arbete vilket gör att frågan om oberoende sätts i fokus. Just frågan om rådgivning är en av de punkter som tas upp i EU:s förslag där förespråkarna vill att revisionsbyråer förbjuds att tillhandahålla andra tjänster än revisionstjänster till klienter för vilka de utför revision. Dessutom måste stora revisionsföretag hålla isär revisionsverksamheten och övrig verksamhet (Europeiska kommissionen, 2011 a).

Det finns många förhållningsregler för att motverka diverse jävsituationer inom den svenska revisionsbranschen där de viktigaste statueras i Aktiebolagslagen, (2005:551) 9:17. Oberoendefrågor tas även upp i revisorslagen, RevL (2001:883) 20-23§§. I 21§ behandlas analysmodellen som har till syfte att inför varje uppdrag granska om det finns omständigheter som kan påverka revisorns opartiskhet och självständighet gentemot sin klient. Baserat på de rekommendationer som finns i lagtexten är det i slutändan revisorns egen bedömning som avgör om det föreligger något hot mot oberoendet eller ej. Rådgivning inskränks i nuläget till vissa typsituationer men något totalt rådgivningsförbud gentemot den granskade enheten existerar i nuläget inte i Sverige.

1.2 Problemdiskussion

Den senaste finanskrisen satte djupa avtryck på den finansiella sektorn. Allt sedan dess har bank- och kreditvärderingsinstitut starkt ifrågasatts med hänvisning till otillräckliga regelverk och en del värderingsproblematik. Man kan också ifrågasätta kreditvärderingsinstitutens oproportionellt stora makt och påverkan något vi dock inte ämnar utreda närmare i denna uppsats. Under krisen var det många banker som visade upp uppblåsta bokslut där tillgångar värderats felaktigt och gett ett sken av ett mer välmående företag än de egentligen var. En kort tid därpå hamnade många i likviditetskris trots att de nyligen erhållit rena revisionsberättelser. Detta innebar att diverse krispaket och förstatligande av banker ansågs nödvändigt för många bankers fortsatta överlevnad och inte minst för att lugna marknaden.

Några år tidigare drabbades USA av Enron- och WorldCom-skandalerna, två stora redovisningsskandaler där de i Enrons fall lyckades flytta undan förluster i utländska dotterbolag samt ta upp hela framtida vinster för energiprojekt som inte var ens färdigbyggda. Den då globala revisionsbyrå Arthur Andersen som hade godkänt redovisningen fick sitt förtroende urholkat och blev kort därefter tvungna att avveckla sin verksamhet i USA och kollapsade sedan helt (Ball, 2005). Oegentligheterna i redovisningen i kombination med avancerade och oproportionellt höga belöningssystem ledde till Sarbanes-Oxley Act, SOX, som ställde betydligt tuffare krav på noterade företags bokföringsetik (Lander, 2004)

I USA har intresset för hur rådgivningstjänster till revisionsklienter ska regleras uppåt speglat den kraftiga expansionen av rådgivningstjänster från revisionsbyråerna (Arruñada, 1999). Man har velat förbjuda eller begränsa revisorernas rätt att agera som rådgivare i kombination med revision men har ofta blivit stoppade av den inflytelserika revisionsbranschen fram till SOX röstades igenom 2002 (Svanström, 2004). ”Revisorers tillhandahållande av strategisk rådgivning [...] anses utgöra ett potentiellt och tillkommande hot mot revisorns oberoende ställning” (Svanström, 2004). Det kan ses som att man granskar sitt eget arbete och att det i många fall anses stå för en så pass stor del av det byråerna fakturerar att man sätter sig i en beroendeställning i förhållande till sin klient. Har man stora men få klienter blir man mer sårbar som byrå vilket kan påverka kvaliteten på revisionen.

I finanskrisens och SOX:s efterdyningar har revisionsbranschen granskats även inom EU som anser att det behövs vidtas en rad åtgärder för att komma till bukt med allt från oberoende, hårdare konkurrens till inrättandet av en inre marknad för revisionstjänster inom EU (Europeiska kommissionen, 2010). Efter Arthur Andersens fall finns det nu bara fyra riktigt

stora revisionsbyråer att tillgå vars dominans uppgår till 85 % av alla börsnoterade företag i de allra flesta EU-medlemsstater (Europeiska kommissionen, 2011 a). Som en del i arbetet har det redan utarbetats en Grönbok vars syfte är att få in tankar och idéer till ett kommande lagförslag. I november presenterade EU-kommissionen sitt förslag till ny förordning av revisionen av företag av allmänt intresse inom EU, vilken kommer att ligga till grund för en flera år lång lagstiftningsprocess.

Rent allmänt anses de små och medelstora byråerna vara för förslaget vilket även bekräftas genom den stora andelen gensvar på Grönboken där de stod för över 2/3 av de svarande bland de inom revisionsbranschen. Big Four hade endast varsitt svar som representerade sina respektive medlemmar (Europeiska kommissionen, 2011 b).

De som allmänt anses mot förslaget representerar inte helt oväntat Big Four men även branschorganisationen FAR. En intensiv lobbying har pågått och kommer att fortsätta pågå fram till dess att förordningen är framröstad.

Frankrike har i jämförelse med andra länder i Europa en hård reglering för att kontrollera oberoendet hos revisorn (Maijoor & Vanstraelen, 2006). Till skillnad mot Sverige har de exempelvis en mer långtgående reglering beträffande konsulttjänster till klienter en revisor samtidigt utför revision på och har i allmänhet en lagstiftning för revision som är mer lik det förslag EU tagit fram.

Jean-Luc Decornoy, VD för KPMG Frankrike, menar att den franska modellen borde inspirera lagstiftarna i Bryssel. En av de stora frågorna som tas upp i revisionspaketet är revisorns oberoende och Decornoy hävdar att Frankrike ligger i framkant inom detta område. Han beskriver de hårda restriktionerna beträffande att erbjuda icke revisionstjänster till företag för vilka man är revisor och säger att det i Frankrike redan är förbjudet med all form av konsulttjänster i dessa fall (Decornoy, Les Echos, 2011).

1.3 Problemformulering

Utifrån problemdiskussionen har vi valt att koncentrera vår uppsats på följande huvudpunkter:

- Är ett långtgående rådgivningsförbud nödvändigt för att nå en tillräckligt hög nivå på revisorns oberoende?
- Hur ställer sig aktörer inom den svenska revisionsbranschen till EU:s nya förslag och hur kan de svenska revisionsbyråerna komma att påverkas av det nya EU förslaget?
- Varför väljer EU, till skillnad mot tidigare mer flexibla direktiv, att använda sig av en direkt tvingande förordning för att reglera revisionsmarknaden?

1.4 Syfte

Syftet med vår uppsats är att undersöka om Europeiska Kommissionens förslag till förordning är ett steg i rätt riktning för deras önskan att förstärka revisionssystemet och bidra till ökad finansiell stabilitet. Vi vill i synnerhet undersöka hur förslaget om rådgivningsförbud tas emot av aktörer på den svenska revisionsmarknaden.

1.5 Avgränsning

EU:s förslag till förordning berör många intressenter men det är framförallt revisionsbyråerna som påverkas direkt. Därför har vi avgränsat oss till att framförallt undersöka hur representanter från olika byråer ser på revisionspaketet, men för att få en liten vidare bild av hur debatten ser ut valde vi att också tillfråga en respondent som inte arbetar på en revisionsbyrå.

Vi har valt detta lagförslag då det, om det går röstas igenom, kommer att påverka båda författarnas framtid i den mening att vi ska börja arbeta inom revisionsbranschen efter slutförda studier. Naturligt och nära till hands ligger därför även ett fokus på Sverige av den anledningen att vi båda bor i Sverige. Vi har valt att fokusera på de fem största revisionsbyråerna i Sverige då förslaget rör företag av allmänt intresse och det är dessa byråer som i huvudsak reviderar dem. Mindre revisionsbyråer utelämnas således i uppsatsen. För att sätta den svenska regleringen i ett mer globalt sammanhang har vi valt att även titta närmare på SOX i USA och den franska lagstiftningen inom redovisning i allmänhet vars lagstiftning EU-kommissionen har inhämtat inspiration ifrån.

I förslaget till ny förordning är det är det främst frågan kring konsulttjänster vi kommer att fokusera på där EU vill förbjuda revisionsbyråer att tillhandahålla andra tjänster än revisionstjänster till kunder för vilka de utför revision, samt att stora revisionsföretag kan komma att tvingas hålla isär revisionsverksamheten och övrig verksamhet. Vad som är intressant är att vi ser en tydlig tendens i Sverige från en tidigare långtgående självreglering nationellt genom branschorganisationer till en mer toppstyrd bransch reglerad från Bryssel.

1.6 Disposition

Kapitel 1 inleds med en bakgrund i ämnet innan en problemdiskussion tar vid i vilken anledningen till att EU utfärdat ett förslag till ny förordning diskuteras. Sedan presenteras uppsatsens syfte innan vi redogör för uppsatsens avgränsning.

Kapitel 2 redogör för vilken metod vi har använt oss och hur vi gått tillväga för att samla in nödvändig information till uppsatsen. Kapitlet avslutas med en kritisk granskning av de källor vi använt oss av.

Kapitel 3 innehåller teori som är nödvändig för att få en djupare förståelse i ämnet med fokus på rådgivning och oberoende.

Kapitel 4 redogör för den reglering som finns på EU-nivå, i USA genom SOX Act och slutligen den mer strikta regleringen i Frankrike.

Kapitel 5 presenterar det empiriska material som insamlats genom intervjuer. Empirin presenteras i sammanfattad form och delas in efter de frågor som ställdes vid intervjuerna.

Kapitel 6 analyserar det empiriska materialet med hjälp av den teoretiska referensramen.

Kapitel 7 presenterar de slutsatser som framkommit i studien och ger förslag på framtida studier.

2 Metod

I studiens andra del redogörs först valet av forskningsansats och forskningsmetod. Sedan görs en genomgång för hur det empiriska materialet har samlats in och slutligen behandlas uppsatsens trovärdighet och källkritik.

2.1 Forskningsansats

I vår arbetsprocess har vi först insamlat material som legat till grund för det teoretiska avsnittet. De teorier vi använt oss av har funnits inom redovisningsområdet under en längre tid och många studier har gjorts inom respektive ämne. Från teorin har vi sedan skapat oss hypoteser vilka vi undersökt genom våra frågeställningar, som behandlas under det empiriska avsnittet.

2.2 Kvalitativ forskningsmetod

Det finns två olika forskningsmetoder som genererar olika typer av data; kvalitativ respektive kvantitativ forskningsstrategi. Den senare framhäver vikten av insamling av numerisk data där kopplingen mellan teori och forskning är av ett deduktivt slag. Den kvantitativa forskningsmetoden anses också ha en förkärlek till det naturvetenskapliga synsättet. Dess motsats, kvalitativ forskningsmetod, skiljer sig från den kvantitativa forskningsmetoden då den är mer inriktad på ord än siffror. Den kvalitativa forskningsmetoden skiljer sig även i form av dess induktiva synsätt på relationen mellan teori och praktik där teorin genereras på grundval av insamlade data. Dock är det inte helt lätt att slå fast vad som är och inte är kvalitativ forskning. (Bryman & Bell, 2003). Bryman & Burgess (1999) refererad i (Bryman & Bell, 2003) tar upp tre olika belägg för detta varav ett är; att man diskuterar kvalitativ forskning med utgångspunkt från hur den skiljer sig från kvantitativ forskning, d.v.s. att man försöker beskriva ”kvalitativ forskning utifrån vad den kvantitativa forskningen inte är”

För att kunna genomföra den kvalitativa forskningen krävs insamling av olika data. Vår studie utgörs dels av primärdata och dels av sekundärdata. Primärdatan består av intervjuer med personer som är väl insatta i revisionsbranschen och har djup kunskap om EU:s revisionspaket. Samtliga respondenter medverkar i debatten kring revisionspaketet och den lobbying som bedrivs både i Sverige och i Bryssel. Då vi valt att intervjua förhållandevis få antal respondenter kan det vara svårare att dra generella slutsatser utifrån det empiriska materialet. Det låga antalet respondenter till trots representerar nästan alla revisorer sina respektive företag på hög nivå med lång erfarenhet varför man ändå kan anse informationen relativt tillförlitlig och att den är i linje med företagets.

Sekundärdatan utgörs av litteratur där vi har tagit del av böcker, artiklar och publikationer från regler och normbildare för att framförallt uppnå en ökad kunskap om den teoretiska biten på området. Den ligger till bas för vår utformning av intervjufrågorna och behandlar bl.a. relationen mellan revisor och klient; att oberoende är en förutsättning för bra revision och rådgivning.

Vi har använt oss av den kvalitativa metoden där vi har genomfört intervjuer med representanter från olika aktörer inom revisionsbranschen. Denna metod är att föredra då ämnet är komplext och ingen egentligen vet hur utgången kommer att bli varför vi inte heller

vill binda dem vi intervjuar vid olika svarsalternativ. Denna metod ger oss även möjlighet att ställa följdfrågor och få nya infallsvinklar i en öppen diskussion med respondenterna som vi annars inte skulle kunna ställa i en mer kvantitativ metod.

2.3 Datainsamling

Intervjuerna med de aktiva revisorerna har genomförts genom personliga möten på respektive revisionsbyrås huvudkontor i Stockholm. På så sätt har vi kunnat få igång en bra och djup diskussion där varje person har kunnat uttrycka och utveckla sina personliga åsikter. Båda författarna har varit närvarande vid samtliga tillfällen vilket gör att våra olika infallsvinklar kompletterar varandra och framförallt resulterar i bättre följdfrågor.

Intervjun med Peter Malmqvist genomfördes via telefon där båda författarna var närvarande. Det var svårare att ställa följdfrågor och få igång en diskussion där även vi var aktiva till skillnad mot då vi träffade respondenterna ansikte mot ansikte. Vi anser dock att detta inte har påverkat resultatet då samtalet hela tiden höll sig till de aktuella frågeställningarna.

Respondenterna som företrädde revisionsbyråerna har fått svara på samma frågor men till följd av hur respektive intervju har utvecklats kan det finnas olikheter i hur stort utrymme vissa frågor har fått under intervjuerna. Intervjuerna har börjat med en ganska allmän fråga för att få igång en diskussion och sedan har vi gått in på frågor som är lite mer specifika och fokuserar på de delar i revisionspaketet som vi särskilt intresserar oss för såsom förslaget om rådgivningsförbud.

Peter Malmqvist frågor stämmer i stort överens med frågorna till byrårepresentanternas, men vissa skillnader finns eftersom han inte längre arbetar på en byrå och därmed inte kan svara på vissa frågor som är byråspecifika.

Vi valde att inte maila ut frågorna i förväg då vi ansåg att de inte var så komplexa utan av en mer allmän karaktär som vi visste att respondenterna skulle kunna svara på utan vidare förberedelser.

Vid alla intervjuer utom en, på detta undantags begäran, användes diktafon för att dokumentera materialet. Genom att använda en diktafon är man säker på att allt respondenten säger dokumenteras vilket dessutom minskar risken för felaktiga citeringar och missförstånd. Detta möjliggjorde i sin tur att vi kunde lägga allt fokus på att ställa frågor, följdfrågor och lyssna, någonting som kan påverkas om man samtidigt är tvungen att anteckna svaren. Nackdelen med detta är att det är ett tidskrävande arbete att sammanställa det inspelade materialet och att ta ut de delar som vi känner att vi kan använda i uppsatsen. En fördel med att dokumentera intervjun genom anteckningar är att det urval som skall tas med i arbetet redan görs under själva intervjun, förutsatt att man gör rätt bedömning vid urvalet.

För att tydliggöra vissa delar av förordningsförslaget och i synnerhet definitionsproblematiken om vad begreppet ”nätverk” innebär har vi även haft såväl e-post-korrespondens som en kortare telefonintervju med Maria Roguelova som arbetar på EU-kommissionens avdelning för inre marknaden och tjänster, även kallat generaldirektorat.

2.4 Semi-strukturerad intervju

Man brukar skilja på hur man kan genomföra kvalitativa intervjuer i fråga om hur man väljer att lägga fram frågorna och i vilken utsträckning man ger respondenten svarsutrymme. Det finns två huvudsakliga typer av intervjuer; ostrukturerade och semi-strukturerade intervjuer. I den ostrukturerade intervjun använder man sig mest av lösa minnesanteckningar som hjälp vid genomgången av ett visst antal teman. Respondenten ges eventuellt bara en fråga som denne får svara på och associera fritt. Forskaren ställer bara uppföljningsfrågor på de punkter som respondenten nämner som verkar värda ytterligare frågor. Denna form av intervju kan liknas vid ett vanligt samtal (Bryman & Bell, 2003).

Vid semi-strukturerade intervjuer har forskaren en lista över ganska specifika teman som ska beröras men respondenten ges ändå stort utrymme att svara på sitt eget sätt. Frågorna behöver inte komma i samma ordning som de är listade och forskaren kan även ställa frågor som inte tidigare ingått i denna lista om de anknyter till något som respondenten har sagt (Ibid). Detta är någonting som varit genomgående under våra intervjuer där vi nästan aldrig fått ordningsföljden utan lagt upp frågorna efter hur samtalet utvecklats. Då frågorna från början är ganska öppna ges respondenterna möjlighet att prata om olika saker de anser vara kopplat till frågan. Respondenterna kan använda olika konkreta exempel för att belysa sina argument och göra kopplingar som kan vara svåra att förutse varför. Den semi-strukturerade intervjutekniken är att föredra då vi ändå inte har för avsikt att kvantifiera svaren eller för den delen måla in respondenterna i ett hörn med hjälp av ledande frågor.

Lägg därtill att vi har ett tydligt fokus på rådgivningsförbudet från förordningsförslaget vilket fordrar att vi i förväg har ett antal fastställda frågor för att få in respondenterna på rätt spår. Detta ger oss ändå möjlighet att ställa följdfrågor i den mån vi snappar upp, för oss, intressanta åsikter.

2.5 Val av intervjupersoner

Då vi har valt att genomföra öppna intervjuer kan endast ett fåtal respondenter intervjuas. Anledningen till denna begränsning är att intervjuerna och bearbetningen av dessa tar väldigt lång tid i anspråk då de innehåller väldigt många detaljer och därmed kan vara svåra att analysera p.g.a. dess omfattning. Målet med intervjuerna är inte att kunna dra generella slutsatser utan snarare få en bättre förståelse och förkovran samt få till en djupare diskussion kring ämnet.

Då det är praktiskt omöjligt och få till intervjuer med samtliga revisorer och andra intresseorganisationer har vi försökt begränsa vårt urval till auktoriserade revisorer med gedigen erfarenhet. Vi valde i huvudsak revisorer från Big Four då det är de som har den överlägset största andelen revision av börsnoterade företag och företag av allmänt intresse som är de företag som omfattas av rådgivningsförbudet.

Då vi saknar nödvändig kunskap och insikt på byråerna om vilka auktoriserade revisorer som är involverade i den debatt och lobbying som förs anförtrödde vi byråerna med att finna lämpliga respondenter genom att bara specificera vad för slags revisorer som önskades. Detta

skedde initialt via e-post till samtliga byråer, ibland via uppsatsansvariga på byråerna, ibland direkt till respondenten i fråga. Utfallet blev bättre än vad vi hade hoppats på.

De personer som intervjuades var Lars Träff, styrelseordförande i Ernst & Young, Jan-Hugo Nihlén, partner i Deloitte, Hans Börsvik, VD i PwC, Anna-Clara af Ekenstam, partner i PwC, Håkan Andréasson, partner i Grant Thornton och Peter Malmqvist, ordförande i Sveriges Finansanalytikers Förening. Lägg därtill en kortare intervju som ovan nämnts med Maria Roguelova på EU-kommissionens avdelning för inre marknaden och tjänster.

Anledningen till att vi valde att göra intervjuer var att skapa oss en bild över hur aktiva aktörer inom den svenska revisionsbranschen ser på kommissionens revisionspaket. Alla de personer vi intervjuade har varit verksamma inom branschen under en längre tidsperiod vilket gör att de besitter en stor kunskap inom området. Vidare har samtliga respondenter aktivt deltagit i diskussionen kring EU-kommissionens förslag till ny förordning och de innehar således djup kunskap om vad förslaget innebär och hur det kan påverka den svenska revisionsbranschen.

I det empiriska avsnittet kommer alla respondenter utom Peter Malmqvist efter önskemål att behandlas anonymt och särskiljas genom att varje person benämns med en bokstav. Detta anser vi inte har någon inverkan på resultatet då syftet med intervjuerna var att få en bild över hur respektive person ställer sig till revisionspaketet och då räcker det med nämnda särskiljning för att redogöra för resultatet på ett tillfredställande sätt.

Intervjuförfrågningar har även gått ut till Revisorsnämnden, FAR:s generalsekreterare Dan Brännström samt KPMG. Av dessa tre har endast RN återkommit med svar medan både Dan Brännström och KPMG ännu inte har svarat på vår förfrågan i skrivande stund. Då vårt antal respondenter redan är begränsat till ett fåtal blir varje utebliven tilltänkt respondent kännbar för att bilda sig en generaliserbar uppfattning utifrån empirin. Revisorsnämnden har vi fått uppfattningen inte gärna uttalar sig offentligt och att de därför inte kan ställa upp på intervjuer.

2.6 Reliabilitet och validitet

”Reliabilitet handlar om följdriktigheten, överensstämmelsen och pålitligheten hos ett mått på ett begrepp” (Bryman & Bell, 2003). Man brukar ta ställning till tre faktorer om huruvida ett mått är reliabelt; stabilitet, intern reliabilitet, interbedömarreliabilitet (Ibid).

Om det råder stabilitet eller ej ifrågasätter man om måttet över tid är så pass stabilt att resultaten från respondenterna inte fluktuerar. Med detta menas att om man gör om samma intervju eller attitydundersökning hos en grupp så ska inte resultaten skilja sig i någon större utsträckning (Ibid).

Interbedömarreliabilitet kommer i fråga vid subjektiva bedömningar såsom att översätta data till kategorier. Det finns då risk för att överensstämmelsen mellan flera observatörers tolkningar är för liten. Exempel på detta är då man ska kategorisera svar på öppna frågor som vi tänker genomföra genom våra intervjuer (Ibid).

Validitet handlar om huruvida en eller flera indikatorer som har till syfte att mäta ett begrepp faktiskt mäter detta begrepp. Olika sätt att bestämma validiteten är; ytvaliditet, samtidig validitet, prediktiv validitet, begreppsvaliditet och konvergent validitet (Ibid).

2.7 Trovärdighet och äkthet

Vid kvalitativa undersökningar framhåller bl.a. Lincoln & Guba (1986) genom Bryman & Bell (2003) att man bör bedöma och värdera dessa annorlunda jämfört med kvantitativa undersökningar utifrån helt andra kriterier. De anser det nödvändigt att ha termer och metoder för att etablera och bedöma kvaliteten i kvalitativ forskning som alternativ till vad reliabilitet och validitet står för. De föreslår två kriterier för bedömningen av detta; trovärdighet och äkthet.

2.7.1 Trovärdighet

Trovärdighet består av fyra delkriterier som alla har en motsvarighet till kvantitativ forskning; tillförlitlighet (motsvarighet till intern validitet), överförbarhet (extern validitet), pålitlighet (reliabilitet) och möjlighet att styrka och bekräfta (objektivitet) (Bryman & Bell, 2003). Vi har för avsikt att uppfylla dessa kriterier i möjligaste mån i vårt insamlade av empiri.

2.7.1.1 Tillförlitlighet

Om det finns många olika sociala verkligheter är tillförlitlighet bland den viktigaste för att uppnå acceptans hos andra i det som forskaren kommer fram till. Att skapa en tillförlitlighet i resultaten innebär både att man ämnar se till att forskningen utförts i enlighet med de regler som finns och att man rapporterar de slutsatser man fått fram till de personer som är en del av den sociala verklighet som studerats. Att rapportera sina slutsatser till dessa är viktigt för att kunna bekräfta att forskaren har uppfattat denna sociala verklighet rätt. Detta kallas även för respondentvalidering eller deltagarvalidering (Bryman & Bell, 2003) och vi har för avsikt att tillämpa detta gentemot våra respondenter för att få bekräftat att vi har tolkat empirin rätt innan inlämning. Detta görs för att ge respondenterna möjlighet att invända och kommentera det vi har citerat samtidigt som vi kontinuerligt kommer att föra en dialog med vår handledare om olika infallsvinklar och andra närliggande exempel på andra länders tidigare och/eller rådande rådgivningsförbud.

De fem personer som representerar revisionsbyråerna innehar höga positioner inom dessa och har arbetat inom området under en längre tid. Peter Malmqvist har genom åren varit lärare inom redovisning, utredare i redovisningsfrågor åt Stockholmbörsen och är numera ordförande i Sveriges Finansanalytikers Förening. Alla våra intervjupersoner innehar således djup kännedom om revisionsyrket och diskussionen kring EU:s revisionspaket vilket ökar tillförlitligheten i den empiriska data vi samlat in.

2.7.1.2 Överförbarhet

När man använder sig av mer kvalitativ forskning använder man sig oftast av en mindre grupp av respondenter då man eftersträvar djup snarare än bredd som i kvantitativ forskningsmetod. Detta riskerar att bara kunna stå för en grupp i en viss omgivning såsom revisionsbranschen och därmed inte kunna överföras till andra sociala kontexter. Detta kriterium handlar om att man ska sträva efter att ge en fyllig redogörelse för att kunna ”förse andra personer med något

som de kallar en databas med vars hjälp de kan bedöma hur pass överförbara resultaten är till en annan miljö” (Bryman & Bell, 2003).

2.7.1.3 Pålitlighet

Är en sällan använd valideringsteknik mycket p.g.a. att kvalitativa studier genererar stora mängder av data. Kriteriet handlar om att man låter andra granska datan där de bedömer kvaliteten på de forskningsprocedurer som valts och hur de tillämpats genom att man säkerställer att det skapas en fullständig och tillgänglig redogörelse över dessa. I detta ingår en bedömning av i vilken utsträckning teoretiska slutsatser är berättigade (Bryman & Bell, 2003). I vår strävan att uppfylla detta finns såväl två obligatoriska opponeringstillfällen vid mellanseminarium samt slutseminarium där vi av kurskamrater kommer få uppsatsen granskad med nya ögon. Dessutom kommer vår handledare att granska vårt material vid våra handledarmöten under terminens gång. Slutligen kommer båda författarna att granska varandras texter som vi valt att skriva på egen hand.

2.7.1.4 Styrka och bekräfta

Det fjärde och sista tillförlitlighetskriteriet handlar om att man som författare försöker säkerställa att man inte låtit personliga värderingar eller ens teoretiska inriktning styra utförandet av undersökningen och dess slutsatser (Bryman & Bell, 2003). För att lyckas uppnå detta kriterium måste vi som författare försöka iklä oss en objektiv syn på allt inhämtat material. Vi inser att det finns en risk för att detta inte uppfylls i den utsträckning vi önskar då vi båda två kommer att börja arbeta inom Big Four efter uppsatsens inlämnande. Vi har diskuterat detta sinsemellan och på så sätt försöka öka medvetenheten om detta och inse vikten av att förhålla oss kritiska till allt material vi samlar in.

2.7.2 Äkthet

Lincoln & Guba (1986) genom Bryman & Bell (2003) lägger till ett antal kriterier på äkthet utöver de redan nämnda tillförlitlighetskriterierna; rättvis bild, ontologisk autenticitet, pedagogisk autenticitet, katalytisk autenticitet samt taktisk autenticitet.

2.8 Källkritik

Det är ofrånkomligt att försöka förhålla sig källkritisk och objektiv i sin materialinsamling både vad det gäller primära som sekundära källor. Då vår huvudsakliga primära källa har varit genomförandet av intervjuer hos nästan uteslutande en person per byrå eller per organisation är det väsentligt att se över potentiella svagheter hos dessa. Ett problem med våra intervjuer är att vi oftast bara har fått höra en persons åsikt på varje arbetsplats, en trade off mellan tidsomfattande kvalitativa intervjuer kontra kvantitativa. Respondenterna kan, trots vår strävan om att ställa öppna frågor, ändå hålla inne med olika mycket information för att ge ett sken av att det de säger är oproblematiskt och inte har någon annan sida. De kan också utan vår vetskap vilja trycka på hur bra de jobbar med rådgivning och oberoendeproblematiken internt på den arbetsplats de arbetar snarare än vad branschen i sig gör eller inte gör, allt för att framställa sin egen arbetsgivare som något att anamma.

Vi är medvetna om bristen på respondenter som ställer sig positiva till förordningsförslaget då vår studie endast innefattar en person av den åsikten. Man kan ifrågasätta om Malmqvist har fått för oproportionellt stort utrymme att representera den sidan men med dennes bakgrund

och nuvarande position som företrädare för finansanalytiker, går det att dra slutsatsen att han är representativ för många andras åsikter.

I vår jakt på tillförlitliga sekundära källor har vi använt oss av artiklar genom Lunds Universitets sökmotor, Business Source Complete. Väl där har vi försökt väga in olika parametrar som publiceringsdatum, hur pass känd författaren är och vart de är publicerade m.m. Att se lagar, normer och rekommendationer som tillförlitliga utan några större förbehåll ser vi inga problem med. Däremot måste vi förhålla oss källkritiska till diverse byråers uttalanden och beställda undersökningar som trots att de bedrivits av extern forskare på universitet ändå riskerar att bära beställarens prägel och önskan om utfallet. Förvisso anslås de flesta forskaranslag för olika företags räkning men det kan ändå vara klokt att ha i åtanke vid inläsning av rapporter.

Litteratur där olika teorier presenteras anses generellt accepterade då vissa böcker dessutom figurerat i tidigare kursers litteraturlista och därmed anses hålla hög kvalitet, vara relativt oberoende samt klarat av många kritiska prövningar.

3 Teoretisk referensram

I studiens tredje kapitel presenteras den teoretiska delen som krävs för att få en bakgrund och en djupare förståelse i ämnet. Kapitlet fungerar som en länk mellan studiens frågeställning och det empiriska avsnittet. Fokus ligger på teorier kring revisorns oberoende men behandlar också den rådgivning som revisionsbyråer utför till sina revisionsklienter.

3.1 Revisorns oberoende

Revisorns huvudsakliga uppgift är att granska de ekonomiska underlagen som har utarbetats av företagsledningen. Genom att revisorn som yttre part kontrollerar uppgifterna ökar trovärdigheten för att de i slutändan är korrekta (Hayes, Schiller, Dassen & Wallage, 1999).

En grundbult inom revision är att revisorn enligt god revisorssed är oberoende i förhållande till det företag denne granskar. Intressenter måste vara säkra på att den ekonomiska information som publiceras är korrekt och utan inverkan på oberoendet så att de kan fatta korrekta beslut. Om så inte är fallet kommer revisionen att sakna värde (Porter, Simon & Hatherly, 2008).

De viktigaste egenskaperna för oberoende är därför att revisorn är opartisk, inte innehar några personliga intressen i företaget som granskas och inte är mottaglig för press eller påverkan (Firth, 2002).

Goldman och Barlev (1974) menar att såväl klientföretag som revisor kan utöva makt sinsemellan i den mening att man kan påverka beteenden hos den andre. Detta sker från företagets sida genom bolagsstämmans makt att fritt välja mellan ett stort antal godkända och auktoriserade revisorer. De bestämmer vilken revisor de önskar, dennes anställningsvillkor och har makten att avsätta denne om de så vill. Detta sätter revisorn i en viss beroendeställning att följa ett företag som har ”starka incitament att förändra revisorns revisionsrapport” och som annars hotar med att avsätta revisorn eller ändra i dennes anställningsvillkor. De menar att revisionstjänsterna inte anses som en direkt förtjänst för klienten som faktiskt betalar för revisionsarbetet utan snarare för tredje part som får tillförlitlig och rättvisande bild av företagets ställning (Svanström, 2004). Exempel på tredje part-aktörer är potentiella investerare, kreditgivare och leverantörer som på ett annat sätt än aktieägare värdesätter vikten av en rättvisande bild av företagets ställning (Goldman & Barlev, 1974). Detta i kombination med att revisorns arbete följer en mängd normer och ramar för sitt arbete medför få svåra bedömningar vilket ytterligare minskar revisorns maktställning. Däremot antas revisorns maktställning öka om lagstiftning och normer från såväl nationella som internationella normbildare och branschorganisationer stärks och följs i allt större utsträckning. Detta innebär att det blir allt svårare för klientföretaget att hitta en revisor som vill åsidosätta normer och istället tillmötesgå klientföretagets önskemål (Svanström, 2004).

Svanström redogör för kritik från Nichols och Price (1976) mot Goldman och Barlevs teori där kritikerna starkt ifrågasätter det faktum att de helt bortser från förhållandet att revisorn arbetar på en konkurrensutsatt arbetsmarknad där det är både enklare och billigare att ersätta sin revisor än vad det är för revisorn att hitta en ny inkomstkälla (Svanström, 2004). En av

huvudanledningarna till EU:s reformarbete inom revision är just marknadskoncentrationen och dess brist på konkurrens.

I slutändan är det revisorns subjektiva ståndpunkt som ligger till grund för det granskade materialet även om det finns normer att följa. Ett ställningstagande kan komma att påverkas av andra omständigheter än de regler som styr utförandet av hans uppdrag (Diamant, 2004).

Då man pratar om revision och oberoende skiljer man på två typer av oberoende. Revisorn ska dels vara oberoende i tanken (independence in mind) och dels oberoende till det yttre (independence in appearance). EU-kommissionens rekommendation 2002/590/EC definierar begreppen enligt följande: ”-oberoende i tanken, dvs. ett sinnestillstånd där man tar hänsyn till alla överväganden som är relevanta för uppgiften i fråga, men inga andra, och— oberoende till det yttre, dvs. att man undviker fakta och omständigheter som är av så stor betydelse att en rimligt insatt tredje part skulle ifrågasätta revisorns förmåga att handla objektivt” (Europeiska kommissionen, 2002).

Oberoende i tanken inbegriper revisorns objektivitet. Det betonar vikten att revisorn ska vara objektiv och opartisk (Hayes et al.1999). Revisorn måste också kunna granska och kritisera den finansiella informationen utan att påverkas av personliga fördomar (Porter et al. 2008).

Oberoende till det yttre handlar om andra personer uppfattar revisorn som oberoende eller inte (Hayes et.al.1999). Därför är det viktigt för revisorn att veta vilka ageranden som kan få andra människor att tvivla på dennes oberoende och objektivitet (Porter et al. 2008).

Mautz & Sharaf (1972) namnger tre olika delar av oberoende som är väsentliga i en oberoende revision. De nämner först attityds- och angreppsberoende (independence of approach and attitude). Detta är en kombination av självtillit, obunden från klientkontroll, expertkunskap och skicklighet samt övervägande omdömen grundad på träning och erfarenhet som inte fås av dem som inte arbetar inom yrket som istället liknas vid lekmän. Alla utövare måste ha denna grad av oberoende.

Den andra delen handlar om oberoende som i att vara obunden från fördomar och förutfattade meningar oberoende om den är erkänd eller inte. Om revisorn inte är konstant på sin vakt och har ett kritiskt förhållningssätt kan oberoendet skadas, eventuellt så till den grad nyttan av revisorn har gått förlorad.

Den tredje delen rör vid att det är nödvändigt att ha ett offentligt erkännande och acceptans för revisorns status samt att det finns en tydlig särskiljning mellan revision och andra tjänster inom det breda urvalet av redovisningstjänster och att det är motsägelsefullt mot oberoende om det utförs av samma individ.

Den s.k. principal agent-teorin används för att illustrera revisorns roll och dennes oberoende. Agentteorin utgår från att en person (principal) anlitar en annan person (agent) för att utföra tjänster i dennes ställe. Agenten får sedan betalt för att maximera principalens ekonomiska vinning. Agenten å sin sida har incitament till att maximera sin egen nytta på ett sådant sätt som inte alltid ligger i principalens intresse. Principalen har därför behov av att någon annan övervakar agentens handlande (Jensen & Meckling, 1976).

Inom företagsekonomi kan aktieägarna ses som principaler och bolagsledningen som agenter. Både aktieägarna och ledningen har intresse att maximera sin egen vinst vilket kan innebära att ledningen, agenten gör det på aktieägarens, principalens, bekostnad. Det är därför viktigt ur aktieägarnas perspektiv att ledningens lojalitet säkras vilket kan göras på två sätt: Antingen genom att ledarna belönas med exempelvis bonusar eller genom övervakning från en tredje part (Diamant, 2004).

Revisorn fungerar som övervakare genom sin granskning av bolagets ledning och dess räkenskaper. Det ligger självklart i aktieägarnas intresse att detta utförs korrekt vilket ställer krav på revisorns oberoende. Men även revisorn måste övervakas då denne kan ha personliga incitament som inte går hand i hand med aktieägarnas intressen (Ibid).

Det är inte bara mellan ledningen och aktieägarna som revisorns oberoende måste vara uppfyllt. Agent- principal-teorin fokuserar främst på dessa två grupper men det är viktigt att påpeka att det även finns andra intressenter exempelvis stat och investerare som har intresse av att revisorn agerar oberoende. (Ibid).

Finansmarknadsminister, Peter Norman har inte minst under Finforum (årlig konferens med företagsledare, ekonomichefer, revisorer etc.) varit starkt kritisk mot branschens åtgärder för att stärka revisionens oberoende och höja kvaliteten med att det har tagit för lång tid. Han menar att om branschen inte tar debatten kommer man inte kunna behålla sitt höga anseende bland ansvariga politiker. Med detta menar Norman att revisorsbranschen är den enda bransch där man fått förtroendet att utreda och granska sig själv. Om branschen inte tar debatten hotar Norman med ökad lagstiftning samtidigt som han utesluter införlivandet av en ny auktoritet inom redovisning (Danielsson, Balans 1/2012).

3.1.1 Oberoende och lagstiftning

Oberoenderegleringens syfte är att försäkra att det finns ett verktyg som säkerställer att revisorn är lojal mot ägarna och att detta även visas i förhållande till ägarna. Revisorns ekonomiska självintresse är ett hot mot oberoendet och regleringen måste därför ha funktionen av att revisorn får ett ekonomiskt incitament till att följa lagar och skyldigheter (Diamant, 2004).

Oberoenderegleringen i Sverige bygger dels på de associationsrättsliga jävsbestämmelserna och dels på yrkesetiska regler. Aktiebolagslagen (2005:551), ABL, tar upp den associationsrättsliga aspekten och revisorslagen(2001:883), RevL, den yrkesetiska (Diamant, 2004).

Revisorn väljs enligt ABL 9:18 av bolagsstämman. ABL 9:17 tar upp frågan om jäv. Denna paragraf förbjuder exempelvis att en person väljs till revisor i ett bolag om denne äger aktier i detta bolag, biträder vid bolagets bokföring, är ledamot av styrelsen eller verkställande direktör i bolaget eller dess dotterföretag eller är anställd hos eller på annat sätt har en underordnad eller beroende ställning till bolaget.

I RevL 20-23§ som vi tidigare kortfattat behandlat, fastställs också vissa krav för att stärka oberoendet. 20§ förkunnar: ” *En revisor skall i revisionsverksamheten utföra sina uppdrag*

med opartiskhet och självständighet samt vara objektiv i sina ställningstaganden. Revisionsverksamheten skall organiseras så att revisorns opartiskhet, självständighet och objektivitet säkerställs.”

Revisorns självständighet och oberoende ska enligt den s.k. analysmodellen prövas inför varje uppdrag. Analysmodellen kan ses som en individuell bedömning av oberoendet. RevL 21§: ”En revisor ska för varje uppdrag i revisionsverksamheten pröva om det finns omständigheter som kan rubba förtroendet för hans eller hennes opartiskhet eller självständighet. Revisorn ska avböja eller avsäga sig ett sådant uppdrag,

- *1. om han eller hon eller någon annan i det nätverk där han eller hon är verksam*
 - a) har ett direkt eller indirekt ekonomiskt intresse i uppdragsgivarens verksamhet,*
 - b) vid rådgivning som inte utgör revisionsverksamhet har lämnat råd i en fråga som till någon del omfattas av granskningsuppdraget,*
 - c) uppträder eller har uppträtt till stöd för eller mot uppdragsgivarens ståndpunkt i någon rättslig eller ekonomisk angelägenhet,*
 - d) har nära personliga relationer till uppdragsgivaren eller till någon person i dennes ledning,*
 - e) utsätts för hot eller någon annan påtryckning som är ägnad att inge obehag, eller*
- *2. om det föreligger något annat förhållande av sådan art att det kan rubba förtroendet för revisorns opartiskhet eller självständighet.*

2st. Revisorn behöver dock inte avböja eller avsäga sig uppdraget, om det i det enskilda fallet föreligger sådana särskilda omständigheter eller har vidtagits sådana åtgärder som medför att det inte finns anledning att ifrågasätta hans eller hennes opartiskhet eller självständighet.”

För att lagen korrekt ska kunna tillämpas är det viktigt att försöka få en klarhet i vad begreppet revisionsverksamhet innefattar. RevL 2§ 8p stadgar: ”a) verksamhet som består i sådan granskning av förvaltning eller ekonomisk information som följer av författning, bolagsordning, stadgar eller avtal och som utmynnar i en rapport eller någon annan handling som är avsedd att utgöra bedömningsunderlag även för någon annan än uppdragsgivaren, samt
b) rådgivning eller annat biträde som föranleds av iakttagelser vid granskning enligt a,”

Kärnan av revisionsverksamhet utgörs enligt proposition 2000/01:146 av lagstadgad revision, revisionsrådgivning, annan granskning än lagstadgad revision(ex revidering av ideell förening

som inte omfattas av lagstadgad revision), lagstadgade tilläggsuppdrag samt avtalsmässiga tilläggsuppdrag (Regeringen, 2000).

Även EU publicerade grundläggande principer för revisorerna i medlemsländerna genom sin rekommendation 2002/590/EC: ” Vid utförande av lagstadgad revision måste revisorn vara oberoende av sin revisionsklient, i tanke såväl som till det yttre. En revisor bör inte utföra en lagstadgad revision om det finns finansiella förbindelser, anställningsförhållanden eller andra förbindelser mellan revisorn och hans kund eller om sådana ytterligare tjänster tillhandahålls revisionsklienten som en omdömesgill och insatt tredje part skulle anse äventyra revisorns oberoende” (Europeiska kommissionen, 2002).

3.2 Rådgivning

Innan vi går djupare in på hur rådgivning kan se ut från revisionsbyråernas sida är det viktigt att skilja på två typer av rådgivning. Det gäller dels *revisionsnära rådgivning* och dels *fristående rådgivning*.

Med revisionsnära rådgivning åsyftas det som stadgas i RevL 2§8p. Rådgivningen ska då ha ett nära samband med granskningen och innefattar de råd, förslag till förbättringar och upplysningar som revisorn är skyldig eller har rätt att lämna vid utförande av revisionen. Exempel på detta är om revisorn upptäcker att en post har bokförts felaktigt och lämnar förslag på hur detta ska rättas till (FAR SRS, 2002).

Den typ av rådgivning som saknar eller inte har ett nära samband med granskningsuppdraget benämns fristående rådgivning. Exempel på detta är redovisningstjänster och skatterådgivning (Ibid).

Revisionsbyråer har sedan en lång tid tillbaka även ägnat sig åt rådgivning (Arruñada, 1999). På senare tid har revisionsbyråerna utvecklats och utökat sitt tjänstebud vilket gör att de konkurrerar med renodlade konsultbyråer. I Sverige utgjorde rådgivning 2 miljarder kr av Big Fours totala omsättning år 2011. De har numera 14,4 procent av den totala rådgivningsmarknaden vilket innebär att de under de senaste åren tagit marknadsandelar inom denna bransch (Danielsson, Balans 2/2012).

Sverige tillåter i dagsläget revisorerna själva att avgöra om konsultuppdrag kan utföras utan att oberoendet hotas. Det är i nuläget en form av självgranskningskaraktär vilket gör att den enskilda revisorns inställning till oberoendet får betydelse för hur analysmodellen tillämpas i praktiken. Revisorn tillämpar den nämnda analysmodellen eller andra vägledningar som utarbetats för att se vad den kan eller inte kan göra. Jävsreglerna i ABL 9:17 säger att en person inte får vara revisor om denne biträder vid bolagets bokföring eller är verksam i samma företag som den som yrkesmässigt biträder bolaget vid grundbokföringen. Analysmodellen i RevL 21§ säger att revisorn ska avböja ett uppdrag om denne lämnat råd som inte utgör revisionsverksamhet i en fråga som till någon del omfattas av granskningsuppdraget. Några explicita exempel på rådgivning som inte får ges till revisionsklient finns dock inte, men förslaget till förordning tar detta ett steg längre.

På EU-nivå är det framförallt direktiv 2006/43/EG om lagstadgad revision och då artikel 22 som behandlar rådgivning och oberoende. I likhet med den svenska lagstiftningen är det upp till revisorn att försäkra att oberoendet inte hotas vid rådgivningstjänster till revisionsklient. Det finns alltså inte något EU-omfattande förbud mot fristående rådgivning i tidigare lagstiftning (Europaparlamentets och rådets direktiv, 2006).

Förslaget till förordning är betydligt hårdare och staplar upp ett antal typer av rådgivningstjänster som en revisor förbjuds tillhandahålla sina revisionsklienter, vilket gör att utrymmet för revisorns subjektiva tolkningar kommer att minska. Författarna till förordningen hävdar att om revisionsbyråer tillhandahåller andra tjänster än revision till de granskade enheterna kan detta äventyra deras oberoende. De argumenterar för att revisionsbyråer som erbjuder rådgivning till ett företag inte ska få utföra revision på detta. Förordningen klargör sedan att större revisionsföretag enbart måste inrikta sin verksamhet på revision och således inte får erbjuda andra tjänster såsom konsult- eller rådgivningstjänster överhuvudtaget (Europeiska kommissionen, 2011 a)

Artikel 10 i förordningen förkunnar att en revisor eller en revisionsbyrå får tillhandahålla relaterade revisionstjänster till den granskade enheten. Däremot förklarar artikeln att revisionsbyråerna som utför revision av företag av allmänt intresse inte får tillhandahålla andra tjänster än revision till den granskade enheten. Om den lagstadgade revisorn tillhör ett nätverk får ingen medlem i ett sådant nätverk tillhandahålla den granskade enheten, dess moderföretag eller dess kontrollerade företag i unionen andra tjänster än revision. Med andra tjänster än revision menas alla tjänster som medför intressekonflikter. Artikeln redogör sedan explicit för vilka typer av tjänster det kan vara. Det rör sig bl.a. om experttjänster som inte är förknippade med revision, skatterådgivning, allmän förvaltning och värderingstjänster. Vidare förbjuds revisorn att till en revisionsklient erbjuda bokföring och utarbetande av redovisningshandlingar och årsbokslut samt deltagande i revisionsklientens interna revision och tillhandahållande av tjänster i anknytning till den interna revisionsfunktionen (Ibid).

Om ett revisionsföretag genererar mer än en tredjedel av sina årliga revisionsinkomster från stora företag av allmänt intresse och tillhör ett nätverk vars medlemmar har sammanlagda årliga revisionsinkomster som överstiger 1 500 miljoner euro inom EU, förbjuds de att direkt eller indirekt tillhandahålla andra tjänster än revision till företag av allmänt intresse. Detta betyder att de stora revisionsbyråerna måste hålla isär revisionsverksamhet och övrig verksamhet som rådgivning (Ibid).

Definitionen av nätverk är ganska långtgående. Om en byrå, efter förordningsförslaget har gått igenom, delar upp sin verksamhet i två olika bolag måste de vara helt separerade. Bolagen får inte ha samma branschnamn, exempelvis PwC Audit och PwC Advisory, vilket innebär att om PwC dessförinnan utför såväl revision som rådgivning åt samme klient måste de göra avkall på den ena tjänsten (Roguelova, 2012).

3.2.1 Rådgivning och revisionskvalitet

Revisionskvalitet är ett begrepp som ofta förekommer i artiklar som rör revision och debatten kring förslaget till ny förordning för revision inom EU är inget undantag. Här ges ett försök

att definiera begreppet även om något unisont svar inte finns. De Angelo (1981) definierar revisionskvalitet som då en revisor både upptäcker en felaktighet i revisionssystemet och rapporterar denna felaktighet. Palmrose (1988) fokuserar på begreppet försäkran i sin definition. Revisorns uppgift är att försäkra att den ekonomiska rapporten är korrekt och hävdar att revisionskvalitet är sannolikheten att den ekonomiska rapporten innehåller materiella felaktigheter.

Frågan om rådgivningens inverkan på revisionskvaliteten är ständigt uppe till debatt och kan ses utifrån två perspektiv. Vid utförandet av revision får revisorn en stor kännedom om hur dennes klients företag fungerar. Detta gör att revisorn har möjlighet att erbjuda klienten ekonomisk och övrig rådgivning som kan förbättra företaget. Kostnaden reduceras då revisorn inte behöver ägna tid åt att lära känna klienten till skillnad från en extern konsultbyrå. Vid utförandet av rådgivning till klient får revisorn även ännu djupare förståelse för verksamheten och exempelvis dess affärsrisker och operationer. Detta är kunskap som är viktig då revision ska utföras och förespråkare menar att icke revisionstjänster leder till bättre utförd revision (Porter et al.2008).

Rådgivning till revisionsklient kan också påverka revisorns objektivitet och oberoende. Porter et al. (2008) diskuterar fyra olika hot:

Egenintresse: Om ersättningen för icke revisionstjänster är hög kan revisorn tendera att uttrycka en mer positiv åsikt än vad som speglar verkligheten eftersom man inte vill förlora klienten. Detta påpekas också av Firth (2002) som menar att höga avgifter för konsulttjänster skapar starka ekonomiska band till klienten som gör att revisorn är mer villig att acceptera den finansiella informationen även om bevis pekar på att denna kan innehålla felaktigheter.

Partsställning: Om revisorn i sin rådgivning ger stöd till sin klient i en ekonomisk eller juridisk fråga likt en advokat kan detta få till följd att revisionen av klienten inte utförs objektivt och oberoende.

Självgranskning: Då revisorn ger rådgivning till sin klient om att exempelvis införa ett nytt bokföringssystem kan det uppstå frågetecken kring hur kritiskt detta system sedan granskas under revisionen.

Vänskapshot: Om revisorn utvecklar en för stark personlig relation till klienten kan det vara svårt att med professionell skepticism granska denne.

När revisorn börjar tillhandahålla rådgivningstjänster utöver revisionsuppdraget s.k. fristående rådgivning, utvecklar revisorn intressen i företaget som kan påverka dennes oberoendeställning. Goldman och Barlev (1974) menar att rådgivningstjänster påverkar maktförhållandet till att revisorn istället får maktövertaget då det direkt, till skillnad från revisionen, gynnar revisionsföretaget. Revisorn riskerar därmed inte samma påtryckningar om att följa klientföretagets önskemål om revisionsrapporten utan kan fortsätta att upprätthålla sitt oberoende (Svanström, 2004).

Om den lagstadgade revisorn eller revisionsföretaget är utsatt för något av de oberoendehot som diskuteras ovan måste det enligt direktiv 2006/43/EG om lagstadgad revision, vidtas

lämpliga skyddsåtgärder för att minska hoten. Om skyddsåtgärderna inte förväntas minska oberoendehoten till acceptabel nivå får den lagstadgade revisorn eller revisionsföretaget inte utföra revisionen. Samma direktiv statuerar dock att medlemsstaterna inte har någon allmän skyldighet att förhindra revisorerna eller revisionsföretagen att utföra andra tjänster än revisionstjänster åt sina revisionskunder (Europaparlamentets och rådets direktiv, 2006).

Rekommendation 2002/590/EC utvecklar vilka olika typer av skyddsåtgärder som kan användas vid de olika typer av hot mot oberoendet som finns. Rekommendationen redogör exempelvis för vilka hot mot oberoendet som kan uppkomma då andra tjänster än revision utförs till klienten. Exempelvis behandlar rekommendation frågan om upprättande av räkenskaper och redovisning, en process som revisorn i olika utsträckning kan vara involverad i. Det ligger på revisorsklientens ansvar att upprätta räkenskaperna och revisorn måste vidta skyddsåtgärder som åtminstone garanterar, att vid hjälp med bokföringen, så härrör redovisningstransaktioner och bakomliggande antaganden från klientens ledning. Vidare bör revisorns hjälp begränsas till att endast utföra tekniska eller rutinmässiga uppgifter och tillhandahålla rådgivande information om alternativa standarder och metoder som redovisningskunden kanske vill använda (Europeiska kommissionens rekommendation, 2002).

En mängd studier har gjorts i ämnet för att undersöka huruvida icke revisionstjänster försämrar revisorns oberoende och leder till sämre revision. Många studier fokuserar på utfallet av SOX men eftersom dess reglering har många likheter med förslaget till förordning kan studierna tänkas ge vägriktning för hur EU-kommissionens förslag faller ut.

Kinney, Palmrose, & Sholz, (2004) finner inget statistiskt signifikant samband för avgifter för vare sig finansiella informationssystem design och implementering respektive internrevisionstjänster och redovisning som måste korrigeras p.g.a. identifierade felaktigheter. De menar alltså att kunskap om exempelvis klientens datasystem kan leda till bättre revisionskvalitet. Däremot kommer de fram till att ett sådant samband finns mellan ospecificerade icke revisionstjänster och redovisning som måste korrigeras p.g.a. identifierade felaktigheter. Slutligen finner de ett signifikant negativt samband mellan skatttjänster och redovisning som måste korrigeras p.g.a. identifierade felaktigheter. Slutsatsen författarna kommer fram till är alltså att icke revisionstjänster kan bidra till att kvaliteten på revisionen blir bättre. De anmärker framförallt att ett förbud av skatttjänster från en revisionsbyrå till klient som de samtidigt reviderar kan leda till en sämre utförd revision. Just skatttjänster är någonting som SOX tillåter men då efter godkännande från klientens revisionskommitté.

En annan studie har gjorts med fokus på investerarens uppfattning om en revisorns beroende av en klient. Denna kommer fram till att investerarnas oro över revisorns oberoende har minskat sedan införandet av Sarbanes-Oxley Act. Författarna finner även att avkastningskraven från investerarna är högre om företaget har höga kostnader för icke-revisionstjänster (Hollingworth & Li, 2012).

Firth (2002) kommer till slutsatsen att höga avgifter för icke revisionstjänster leder till ett större antal rena revisionsrapporter. Den data som samlades in kan däremot inte tydligt

redogöra för vad som är orsaken till detta. Artikelförfattaren har istället utarbetat två egna teorier: Antingen är orsaken att oberoendet har minskat och revisorn har en benägenhet att utfärda en ren revisionsrapport även om så inte borde ha varit fallet, eller så beror det på att icke revisionstjänster bidrar till att kvaliteten på revisionen blir bättre.

Någon samständig syn på om rådgivning påverkar revisionskvaliteten till det bättre eller sämre finns inte och sambandet är fortfarande en olöst fråga (Larcker & Richardson, 2004).

I detta avsnitt har teori om revisorns oberoende presenterats för att få en förståelse för hur viktigt detta är inom revision. Vidare har vi redogjort för den rådgivning som revisorer tillhandahåller den granskade enheten, en fråga som har undersökts i olika studier för att se hur detta påverkar revisorns oberoende. I följande kapitel kommer lagstiftning för revision att presenteras och den självreglering som branschen själv utarbetat. Båda delar med avsikt att bibehålla revisorns oberoende.

4 Reglering

Här görs en redogörelse för hur regleringen inom EU ser ut och vad förslaget till förordning innehåller. Vi kommer även att presentera Sarbanes-Oxley Act vilken har likheter med EU:s förslag till förordning för att slutligen redogöra för revisionsverksamheten i Frankrike, ett av de länder i Europa med hårdast reglering på området.

4.1 Grönboken/förslag till förordning

4.1.1 Lagprocess

Det finns två olika sätt att stifta nya lagar (s.k. lagstiftningsförfaranden) inom EU beroende på inom vilket politikområde lagen avser. Det finns dels *ordinarie* lagstiftningsförfaranden dels *särskilda* lagstiftningsförfaranden. De allra flesta politikområden används genom det ordinarie lagstiftningsförfarandet såvida det inte berörs av de få undantag som beskrivs i artikel 293 i fördraget om EU:s funktionssätt (Europeiska Unionens officiella tidning, 2010). Det ordinarie lagstiftningsförfarandet börjar med att EU-kommissionen skickar ett lagförslag till både Europaparlamentet (de folkvalda) och ministerrådet som sedan var för sig röstar om det. Bägge institutioner kan ändra i kommissionens lagförslag men de måste dock komma överens sinsemellan för att ändringsförslaget ska gå igenom. I ministerrådet fordras det kvalificerad majoritet (EU-upplysningen, 2012 a), dvs. minst 255 av 345 röster (EU:s webbplats, 2012 b) och i Europaparlamentet med den majoritet som röstar såvida det inte är ett undantagsfall i EU:s fördrag.

Förslaget från kommissionen är utarbetat inom kommissionen och godkänt av en majoritet av dess ledamöter. När det skickats till ovan nämnda institutioner vidarebefordras förslaget till EU-ländernas regeringar och parlament samt till Regionkommittén. Efter att ett utskott har blivit tilldelat att behandla och senare ta ställning till förslaget går deras betänkande vidare för omröstning i Europaparlamentet. De kan antingen rösta igenom det eller föreslå ändringar av kommissionens förslag som sen skickas till ministerrådet. Detta förfarande kallas för ”den första behandlingen” (EU-upplysningen, 2012 a, Europeiska Unionens officiella tidning, 2010, artikel 294.3-6). I ministerrådets första behandling börjar en arbetsgrupp, rådets motsvarighet till utskott, att diskutera och skickar ett förslag till något som kallas för Coreper bestående av medlemsländernas EU-ambassadörer. När de har gått igenom förslaget sätts det upp på ministerrådets dagordning som antingen; antar kommissionens förslag, godkänner med alla de ändringar som Europaparlamentet föreslagit eller motiverar de ändringsförslag som rådet vill ändra i Europaparlamentets ståndpunkt. När rådet har antagit en ståndpunkt vid första behandlingen skickas den till kommissionen och Europaparlamentet (EU-upplysningen, 2012 a). Om förslaget inte går igenom kan proceduren upprepas snarligt under en andra och en tredje behandling eller väldigt sällsynt under en förlikning mellan rådets medlemmar och lika många företrädare för Europaparlamentet (Europeiska Unionens officiella tidning, artikel 294. 7-15).

Inom EU talar man om olika rättsakter, vardagligt kallat för ”EU-lagar”. Det finns fem olika rättsakter som i sin tur delas in i dels *bindande rättsakter* - förordningar, direktiv, beslut, dels *icke bindande rättsakter* - rekommendationer och yttranden. Då Grönboken i skrivande stund har mynnat ut i ett förslag till förordning kommer den, om den röstaras igenom, börja gälla

”direkt och likadant i alla medlemsländer som en del av den nationella lagstiftningen”. En förordning står i kontrast till ett direktiv som sätter upp mål som medlemsländerna ska leva efter men där man ger länderna eget handlingsutrymme. Om de redan har liknande lagar kan dessa fortsätta att tillämpas bara målet blir uppfyllt (EU-upplysningen, 2012 b).

4.1.2 Förslag till förordning

EU-kommissionen med EU-kommissionären för inre marknaden och tjänster som pådrivare, Michel Barnier, anser att revisionsbranschen är i behov av förändring i syfte att ”förbättra kvaliteten och öka dynamiken och insynen i revisionsbranschen”. Under finanskrisen avslöjades brister och svagheter p.g.a. att flera finansinstitut ”godkände företags årsbokslut före, under och efter krisen” trots de stora bristerna i dess finansiella tillstånd (Europeiska kommissionen, 2010). Revisionspaketet som lagts till innehåller dels ett ändringsdirektiv på 28 sidor av EU:s revisionsdirektiv och dels en ny förordning på 87 sidor om revision i företag av allmänt intresse (FAR, 2011).

EU-kommissionen skriver i förordningsförslaget att de regler som hittills formulerats för revisionsbranschen inom EU har gett medlemsstaterna stor handlingsfrihet som i sin tur har förlitat sig på självreglering inom branschen. De menar att krisen har visat att självreglering inte är tillräckligt sett ur ett framtidsperspektiv. Problemen kan inte lösas på nationell nivå och därför är det bättre att införa en förordning då detta är ett lämpligt instrument för att garantera hög kvalitet på revisioner av företag av allmänt intresse. Kommissionen menar också att en förordning leder till största möjliga harmonisering då utförandet av revision skulle vara i stort sett identiska i samtliga medlemsstater (Europeiska kommissionen, 2011 a).

I huvudsak rör förslaget till förordning sex huvudpunkter:

Obligatorisk rotation av revisionsföretag: Revisionsföretag kommer att bli tvungna att rotera. Den längsta åtagandeperioden är sex år (med några undantag). En ”karenstid” på fyra år bör tillämpas innan revisionsföretaget kan få ett nytt uppdrag av samma kund. En förlängning av perioden fram till den obligatoriska rotationen på upp till nio år är möjlig vid gemensam revision, vilket innebär att mer än ett revisionsföretag utför företagsrevisionen. Kvaliteten på revisionen kan därmed sannolikt förbättras eftersom ”fyra ögon ser mer än två”. Gemensam revision blir inte obligatorisk men uppmuntras.

Obligatorisk upphandling: Företag av allmänt intresse är skyldiga att ha ett öppet och transparent anbudsförfarande vid val av ny revisor. Den granskade enhetens revisionskommitté bör aktivt delta i upphandlingen.

Andra tjänster än revisionstjänster: Revisionsföretag kommer inte att tillåtas tillhandahålla andra tjänster än revisionstjänster till kunder för vilka de utför revision. Dessutom måste stora revisionsföretag hålla isär revisionsverksamheten och övrig verksamhet för att undvika intressekonflikter.

Europeisk tillsyn av revisionsbranschen: Eftersom revision är en global verksamhet är det viktigt att samordningen av och samarbetet om tillsynen av revisionsverksamheten tillgodoses både på EU-nivå och internationellt. Därför föreslår kommissionen att tillsynen av revisionsverksamheten samordnas inom Europeiska värdepappers- och marknadsmyndigheten

(Esma).

Revisorsyrket ska kunna utövas i hela Europa: Kommissionen föreslår att man inrättar en inre marknad för lagstadgad revision genom att införa ett EU-pass för revisorer. Genom kommissionens förslag kommer revisionsföretag kunna tillhandahålla tjänster i hela EU. Alla auktoriserade revisorer och revisionsföretag måste följa internationella redovisningsstandarder när de utför lagstadgad revision.

Minskad byråkrati för mindre revisionsföretag: Förslaget möjliggör också en väl avvägd tillämpning av standarderna för små och medelstora företag (Europeiska kommissionen, 2011, a).

Uppsatsen har som tidigare nämnts att ur förslaget till ny förordning främst behandla punkten om rådgivningsförbud. Det som skiljer förslaget till ny förordning mot EU:s tidigare reglering är att det nu ges mer konkreta exempel på vilka typer av tjänster en revisor inte får utföra till en revisionsklient. Tidigare har det statuerats att revisorn måste vara oberoende i sitt arbete och vidta åtgärder om oberoendet skulle vara hotat. Revisorn har då fått större utrymme att själv avgöra om vissa tjänster denne utför kan hota oberoendet. Artikel 10 i förslaget till förordning ger som vi tidigare redogjort för mer konkreta exempel på tjänster som en revisor inte får tillhandahålla den granskade enheten (Europeiska kommissionen, 2011 a).

4.1.3 Kritik mot förordningen

Såväl EU-kommissionens förslag till förordning som ändringarna i EU:s direktiv om revisorer och revision strider mot *subsidiaritetsprincipen* i Sverige enligt ett enligt civilutskott (FAR, 2012). Principen går även under närhetsprincipen och innebär att ”besluten ska tas på den effektivaste nivån så nära medborgarna som möjligt”. De ställer sig tveksamma till EU-kommissionens yttrande om att den lagstiftning som EU-länderna redan har idag begränsar och till och med hindrar EU:s inre marknad. Vidare ställer de sig tveksamma till om det finns tillräckliga skäl för att genomföra en bindande förordning av börsnoterade företag och finansiella företag, utan det räcker med ett direktiv som ger länderna mer spelutrymme att tillämpa egna särlösningar. ”Delar av förslagen skulle dessutom bli kostsamma för de reviderade företagen” (Infotorg Juridik, 2012). Utskottet är tveksamt till om själva syftet med förordningen kommer att uppnås (Sveriges Riksdag, 2012).

På det stora hela är de genomgående emot det förslag som har presenterats och utskottet fick gehör i riksdagens omröstning 1 februari (Sveriges Riksdag, 2012). För att det ska få effekt och på så sätt få EU-kommissionen och ta upp frågan på nytt krävs att minst tio nationella parlament är emot förslaget vilket i skrivande stund endast har röstats igenom i Sverige samt Slovakien (FAR, 2012). Ewa Fallenius menar att trots att det aldrig tidigare har gått så långt att kommissionen blivit tvungna att se över ett förslag igen tror hon inte det är helt omöjligt att detta förordningsförslag blir det första. Bara det faktum att förslaget ”debatteras på högsta politiska nivå” ger en fingervisning om att det är en mycket het fråga (Fallenius, Balans 3/2012).

FAR menar att förslaget skulle leda till en sämre bolagsstyrningsmodell än idag. De framhäver den svenska modellen med möjligheterna för aktieägare att aktivt utöva sitt ansvar

genom exempelvis valberedningen nominera såväl styrelseledamöter som revisorer inför årsstämman beslut. De menar också att både förslaget om delad revision och rådgivningsinskränkningar kommer öka kostnaderna för bolagen utan motsvarande nytta. Delad revision ses som dubbel revision och ett rådgivningsförbud förkastas med motiveringen att bolagen då "måste anlita rådgivare som behöver en längre startsträcka" (FAR, 2010).

Hotet om ökade kostnader delas också av Svenskt Näringsliv genom redovisningsexpert Claes Norberg som menar att kommissionen utgår ifrån att det har varit problem i de finansiella företagen medan det saknas belegg för vad som har varit problemet i de icke-finansiella företagen. De menar att allt bara är politiskt pådrivet och att byrårotationskravet inkräktar på den svenska modellen i fråga om ägarnas beslutanderätt samtidigt som ägarna även får ta kostnadsökningen. De säger vidare att "[...] hade det funnits kvalitetsproblem i revisionen hade investerarna reagerat redan tidigare. Marknadens reaktioner är de viktigaste på den här typen av problem" (Lennartsson, Balans 2/2012).

De större revisionsbyråerna har också riktat kritik mot förslaget till ny förordning och då i synnerhet förbudandet av konsulttjänster vilket visade sig i deras remissvar till Grönboken. Deloitte skriver i sitt remissvar att det genom artikel 22 och 24 i EU:s direktiv 2006/43/EG om lagstadgad revision, redan finns hård reglering beträffande regleringen över vilka tjänster en revisionsbyrå får ge till en klient som denne granskar. Vidare menar Deloitte att komplexa revisioner kräver hjälp från experter inom olika områden. Dessa experter måste få kunskap genom att arbeta med andra frågor än revision och ett förbudande av detta skulle leda till sämre kvalitet på den utförda revisionen (Deloitte, 2010). Grant Thornton pekar i sitt remissvar på förmågan för en byrå att tillhandahålla rådgivning till icke revisionsklienter höjer byråns färdigheter över lag, många av dessa kvaliteter är väsentliga för att bidra till en högkvalitativ revision (Grant Thornton, 2010).

Malmqvist beskriver revisorsbranschen genomgår sin största förtroendekris sedan 1930-talet. (Malmqvist, Balans 2/2012). Efter flertalet redovisningsskandaler i Sverige såsom HQ Bank, Swedbank och Eniro har det kommit upp kritik om vad revisorerna egentligen gör? Detta belyser det så ofta omdebatterade förväntningsgapet mellan revisorn och placerare exempelvis. I fallet med Eniro skrev ny tillträdde VD:n ner goodwillposten mindre än ett halvår efter senaste bokslut med 4,3 miljarder kronor vilket fick till följd att nästan hela Eniros egna kapital försvann. Detta trots att affärsförutsättningarna inte hade ändrats vilket tyder på icke korrekt redovisad goodwill enligt Malmqvist (Malmqvist, Balans 2/2011).

Malmqvist pekar på att revisorerna slår ifrån sig kritiken med hänvisning till att de följer lagar och regler medan placerarna har krav på att revisorerna ska kunna säkerställa att allt är "rätt", ett svårdefinierat begrepp. "Det räcker inte med att revisorerna granskar kalkylräntor, prognosperioder och långsiktiga vinster i bolagens tekniska värderingsmodeller. I dagens miljö av värdestyrd redovisning måste granskningen lyfta in observationer från marknaden, antingen från den aktuella marknaden eller från andra närliggande." Att kommunicera med placerarna genom revisionsberättelsen är ett måste, om det finns väsentliga skillnader mellan långsiktiga bokförda värden och marknadsvärden något som inte nödvändigtvis behöves innan IFRS men som behövs nu (Ibid).

Med anledning av detta förespråkar Malmqvist i enlighet med förordningsförslaget om obligatorisk byrårotation efter fem år med hänvisning till att en ny byrå med tidsbegränsat uppdrag skulle ha lättare att ta en diskussion om informations- och värderingsprinciper och se allt med nya kritiska ögon. Om man skulle ha tidsbegränsade uppdrag skulle det också fungera som en kvalitetskontroll då den avgående byrån skulle vara mer angelägen om att se till så att där inte föreligger några informationsglapp eller värderingsproblem (Ibid).

4.2 Självregering

Utöver lagstiftning såsom förordningar och direktiv finns kompletterande riktlinjer och redovisningsnormer utarbetade av olika branschorgan. Detta kan ses som branschens strävan att skapa legitimitet för sitt självreglerande.

IESBA som är en oberoende organisation inom IFAC har utgivit ett stort antal etiska standarder för professionella revisorer över hela världen, vilka i stor utsträckning påminner om rekommendation 2002/590/EC. En del av dessa standarder rör frågan om icke revisionstjänster som erbjuds till revisionsklienter. IESBA menar att icke revisionstjänster kan utgöra självgransknings-, egenintresse- och partställningshot. Då en revisionsbyrå ska besluta om de ska acceptera att utföra rådgivning till en klient som de också reviderar måste de enligt standarden undersöka om detta kan utgöra ett hot mot oberoendet. Om inte lämpliga skyddsåtgärder medför att oberoendehotet är på en acceptabel nivå ska uppdraget inte konsultuppdraget accepteras. IFAC ger sedan exempel på vissa tjänster där skyddsåtgärder mot oberoendehotet aldrig kan garantera en acceptabel nivå vilket exempelvis rör värderingstjänster (IFAC, 2010).

FEE är medlemmar i IFAC och är det europeiska revisionsyrkets röst gentemot EU. De har i sin ”Statutory Audit Independence and Objectivity-Common core of principles for the guidance of the european profession” utgett en rekommendation beträffande regleringen av revisorns oberoende. Publikationen bygger på ett antal typfall av situationer i vilka ett hot mot oberoendet kan uppkomma. De diskuterar egenintressehot, självgranskningshot, partställningshot, vänskapshot samt skrämshot. FEE statuerar att konsultation till revisionsklient kan resultera i en bättre revision eftersom revisorn erhåller en bättre förståelse för klientens verksamhet. De menar å andra sidan att konsultation kan ge upphov till ett självgranskningshot då revisorn får revidera ett arbete som utförts av honom själv eller någon annan på byrån (FEE, 1998).

Som skyddsåtgärder ska revisorn enligt FEE då det uppstår situationer som anses kunna inkräkta på oberoendet exempelvis konsultera en annan medarbetare som inte deltog i revisionen eller i vissa fall ta upp frågan med revisionsbyråns oberoendekommitté eller klientens revisionskommitté (Ibid).

FAR SRS har i sin publikation ”Vägledning för revisorer-Analysmodellen”(2002) gett konkreta exempel på motåtgärder som ska vidtas för att dessa hot upptäcks, dokumenteras och åtgärdas. Det rör sig dels om generella motåtgärder och dels om individuella motåtgärder. Generella motåtgärder inriktar sig på den generella kvalitetsnivån inom revisionsbyrån och

kan exempelvis vara att upprätta skriftliga rutiner för oberoendefrågor och rutiner så att medarbetare tar hjälp av ansvarig revisor eller annan revisor i dessa frågor.

Individuella motåtgärder inriktar sig istället på enskilda uppdrag och är exempelvis revisorns uppföljning om rutiner faktiskt tillämpats och de generella motåtgärderna därmed är effektiva och kvalitetssäkring inom byrån som omfattar det aktuella uppdraget. Ju starkare hotet är i en viss situation desto starkare motåtgärder krävs. Konsultation av kollega utanför revisionsgruppen och extern kvalitetskontroll är exempel på åtgärder då hotet mot oberoendet är mer påtagligt (Ibid).

4.3 Sarbanes-Oxley Act

Sarbanes-Oxley Act (SOX) är namnet på den lag som instiftades i USA år 2002 och som har till syfte att stärka den interna kontrollen över den finansiella rapporteringen. Vidare har den till syfte att se till så att informationen som lämnas till aktieägarna överensstämmer med hur det ser ut i realiteten. Att EU:s nya revisionspaket har likheter med SOX är tydligt och konkreta exempel på detta kommer att ges senare i detta avsnitt.

Redan under 1990-talet blev Securities and Exchange Commission (SEC) kritiska till att revisionsbyråerna utförde icke-revisionstjänster till sina klienter vilket de ansåg inverka på oberoendet (Porter et al. 2008). Det skulle dock krävas ett antal större händelser innan den hårda lagstiftningen blev ett faktum.

Lagen tillkom som en reaktion på de företagsskandaler som inträffade i USA i början av 2000-talet, där ett antal stora bolag som exempelvis Enron gick i konkurs efter tvivelaktiga redovisningsprinciper (Lander, 1999). I Enronskandalen hade dess revisionsbyrå, Arthur Andersen, godkänt redovisningen i koncernen, en redovisning som var uppenbart felaktig. Arthur Andersen hade tidigare ett dåligt rykte till följd av dess inblandning i WorldCom-skandalen och kritiska röster menade att dessa händelser inte berodde på enskilda partners som handlade på eget bevåg utan snarare en systematik inom företaget som kom från ledningens sida (Ball, 2009). Detta fick till följd att Arthur Andersens förtroende urholkades och även de tvingades gå i konkurs i kölvattnet av Enronskandalen. Beslutsfattarna i USA såg det därför som nödvändigt att även utarbeta strängare regler beträffande hur revision ska utföras (Lander, 1999).

SOX gäller för publika företag registrerade i USA, alla företag som är listade på USA-börsen samt dotterbolag till registrerade eller listade företag i USA (Porter et al. 2008). Detta innebär att även vissa svenska företag måste följa SOX.

Lagen är indelad i elva sektioner där sektion två med sina nio undersektioner är den som berör revision och då revisorns oberoende. Den första sektionen, benämnd 201 är den som fokuserar på revision och rådgivning där ett antal aktiviteter förbjuds att tillhandahålla samma klient som man reviderar (Sarbanes-Oxley Act, 2002). Exempelvis gäller detta bokföring eller andra tjänster som är relaterade till klientens redovisningshandlingar eller bokföringsunderlag, finansiella informationssystem design och implementering, värderingstjänster och juridiska tjänster och experttjänster som inte är relaterade till revision. Förbudet gäller om inkomsten

för respektive tjänst överstiger fem procent av totalt erlagt arvode till en revisionsbyrå (Svanström, 2004). Revisorn kan dock tillhandahålla andra icke-revisionstjänster som exempelvis skattefrågor om detta godkänns på förhand av klientens revisionskommitté (Lander, 2004).

En stor skillnad gentemot analysmodellen är att denna till stor del bygger på självprövning medan SOX uttryckligen stipulerar vad som är förbjudet. Däremot behandlar både analysmodellen och SOX revisorns oberoende och det finns många innehållsmässiga likheter där rådgivningstjänster i båda fallen anses utgöra hot mot oberoendet. Skillnaden ligger alltså inte i en väsentligt skild syn på vilka tjänster som vid utförande hotar revisorns oberoende, utan istället hanteringen av sådana hot där SOX lämnar mycket begränsat utrymme för subjektiva tolkningar av lagstiftningen (Svanström, 2004).

Det är ganska uppenbart att EU har granskat SOX och i förslaget till förordning implementerat vissa av de rådgivningstjänsterna som en revisor förbjuds att erbjuda en revisionsklient. Exempel på detta är bokföring och utarbetande av redovisningshandlingar och årsbokslut, utformning och införande av finansiella informationstekniska system samt värderingstjänster. Kommissionens revisionspaket syftar således till att revisorerna inom EU ska få minskat utrymme för subjektiva bedömningar.

Införandet av Sarbanes-Oxley Act hade starkt stöd i kongressen där omröstningen i representanthuset nästan gav full majoritet till stöd för förslaget, 423-3 (US House of Representatives, 2002) I senaten skrevs röstsiffrorna till 99-0 (United States senate, 2002). Även om SOX hade en djup förankring hos politikerna så har ändå vissa kritiska röster höjts till följd av införandet av lagen.

Kritiker, främst företag som innefattades av lagen, hävdade att kostnaderna som följde var för höga och att detta i slutändan skulle drabba aktieägarna (Shaheen, CNN 2006). Ribstein (2005) ställer sig även han delvis kritisk till införandet av SOX där han anser att kostnaderna som härrör från lagen överväger dess fördelar.

Verleun, Georgakopoulos & Sotiropoulos (2011) utreder huruvida SOX har haft en positiv inverkan på redovisningskvaliteten och då i ett längre tidsperspektiv genom att utgå från och undersöka tre variabler; earnings management, konservatism och värderingsrelevans. Med earnings management menas enligt författarna en strategi som används från ledningen för att manipulera företagets intäkter så att resultatet överensstämmer med ett förutbestämt mål vilket missleder aktieägarna. Det är denna variabel som artikelförfattarna sätter störst vikt vid. Enligt författarna har Sarbanes-Oxley haft en positiv inverkan på redovisningskvaliteten och de styrker framförallt sin argumentering på att en minskning av earnings management kan urskönjas.

4.4 Frankrike

4.4.1 Den franska redovisningsregleringen

I jämförelse med Sveriges regleringar och direktiv för revisionsbranschen har Frankrike en mer liknande lagstiftning i jämförelse med de förslag som presenterades i Grönboken och sedan mynnade ut i förslaget till ny förordning. Detta gäller exempelvis frågan om rådgivningsförbudet och joint audit, även om just joint audit var en av punkterna som EU-kommissionen strök efter massiv kritik från respondenterna till remissvaren.

Frankrike har i jämförelse med många andra europeiska länder en hårdare reglering för att stärka revisorns oberoende. Publika koncerner är tvungna att använda sig av joint audit, den ansvarige revisorn måste godkännas av AMF (Frankrikes motsvarighet till Finansinspektionen) och icke revisionstjänster är inte tillåtna (Majoor & Vanstraelen, 2006).

I Code de Commerce som utfärdas av den franska staten och som rör lagstiftning för företag, finns ett avsnitt med detaljerade regler som behandlar redovisning. Den innehåller exempelvis allmän information som förklarar revisorsyrket och vilka krav en revisor måste uppfylla men även en sektion som behandlar etik och oberoende. I denna förklaras först att revisorn måste förhålla sig oberoende till sin klient och att personliga, finansiella och yrkesmässiga relationer inte är tillåtna vilket liknar andra regleringar vi redogjort för. Oberoenderegleringen är dock mer rigid i Code de commerce och för att stärka oberoendet är revisorn enligt artikel L822-11 förbjuden att till sin klient, ge råd eller utföra andra uppgifter som inte har något samband med revision. Delen Code de Déontologie (etiska regler) som finns i Code de Commerce konkretiserar sedan vilka typer av rådgivningstjänster en revisor inte får utföra åt en klient som denne granskar. Det rör sig enligt artikel 10 i detta avsnitt om bl.a. bokföring, värderingstjänster och upprättandet av interna kontrollsystem (Code de Commerce, 2012).

Den mer allmänna beskrivningen om revisorns oberoende som fanns i Code de Commerce i början av 1990-talet ansågs otillräcklig till följd av de stora byråernas utökade tjänsteutbud. Detta utmynnade i "Le Portz-rapporten", namngiven efter den ansvarige utredaren och med syfte att föreslå åtgärder som bättre skulle försäkra revisorns oberoende. I rapporten rekommenderas att en revisor i sitt granskningsuppdrag inte får ägna sig åt exempelvis: aktiviteter utan samband med verifiering av konton, råd i skattefrågor och värderingstjänster. Ett flertal av rekommendationerna antogs och återfinns numera i Code de Commerce (Mikol & Standish, 1998).

En annan viktig del av den franska redovisningsregleringen utgörs av den nationella bokföringsplanen PCG (Plan Comptable Général), som administreras av ANC. PCG är en detaljerad manual om intern och extern rapportering som behandlar exempelvis kontoplaner och värderingsregler (Nobes & Parker, 2010).

Övervakningen av revisionen i Frankrike utgörs av flera organisationer. Den mest betydande är H3C. Detta organ ska säkra övervakandet av yrket och kontrollera oberoendet hos revisorerna men de uttalar sig även om etiska regler och normer inom området. H3C:s styrelse utgörs av tolv personer där enbart tre stycken är revisorer. Övriga är exempelvis en

representant från finansministern, en universitetsprofessor och ekonomiska experter. H3C står nära regeringen och det är justitieministern som utser generalsekreteraren för organet (H3C, 2012).

CNCC är ett organ i vilken alla revisorer i Frankrike måste vara medlemmar i. Företag som uppfyller specifika legala eller storleksmässiga kriterier måste få sin årsredovisning granskad av en medlem i organet. CNCC arbetar även med att utföra standards och riktlinjer för yrket samt biträder H3C med hjälp av övervakandet av revisionsyrket (CNCC, 2012).

La loi de sécurité financière (LSF) instiftades år 2003 med syftet, likt SOX, att bl.a. stärka den inre kontrollen hos aktiebolag till följd av de ekonomiska skandaler som inträffade i början av seklet. Den har även kommit att påverka regleringen av revision då det var denna lag som i Code de Commerce introducerade en sektion rörande etik och oberoende för revisorer. LSF var även upphovsmakaren till bildandet av H3C (Ibid).

4.4.2 Franska aktörers remissvar till grönboken

Även de franska redovisningsorganen var aktiva och lämnade in remissvar till grönboken. De franska myndigheterna konstaterar apropå frågan om rådgivningsförbud att förbudandet av icke revisionstjänster till en revisionsklient går hand i hand med skyddandet av oberoendet. De utvecklar sedan sitt svar med att säga att den franska regleringen redan i nuläget förbjuder en revisor att utföra icke revisionstjänster till en revisionsklient. Detta gör enligt dem att de franska revisorerna på ett tydligt sätt vet inom vilka gränser de måste hålla sig inom och därför garanterar ett oberoende gentemot klienten (Autorités françaises, 2010).

CNCC skriver i sitt remissvar att om revisionsföretagen tvingas skapa ”rena revisionsbyråer” som inte får erbjuda konsulttjänster över huvud taget så kan detta få negativa konsekvenser. Detta motiveras med att vid ett sådant förbudande kommer det att bli svårare för de rena revisionsbyråerna att attrahera experter vilket gör att kvaliteten på revisionen kan komma att påverkas till det sämre. Revisioner är i dagsläget ibland komplexa och experter inom andra områden är enligt CNCC nödvändiga för att revisionskvaliteten ska upprätthållas. De fortsätter med att förslaget även kan leda till att unga talanger väljer bort revisionsbyråerna om de inte ges möjlighet att även ägna sig åt andra områden än revision. CNCC skriver sedan beträffande rådgivningsförbud till klienter som man även reviderar, i likhet med de franska myndigheterna att den franska lagstiftningen redan är hård inom detta område och att de välkomnar en harmonisering inom EU (CNCC, 2010).

H3C hävdar att revisionsteamet även måste innehålla personer som har kompetens som sträcker sig utanför revisionsområdet och ett totalt förbudande för revisionsbyråer att erbjuda konsulttjänster skulle leda till svårigheter att attrahera dessa personer. Å andra sidan menar H3C att det är nödvändigt att konkret precisera vilka tjänster en revisor inte får erbjuda en revisionsklient, vilket går hand i hand med förslaget till förordning. På så sätt blir det tydligare för revisorn vad denne får och inte får göra (H3C, 2010).

4.4.3 Debatt kring den hårda regleringen

Frankrike har som tidigare nämnts en mer restriktiv reglering beträffande rådgivningstjänster, någonting som även nämns i Grönboken. Författarna till denna skriver att det i nuläget inte

finns något EU-omfattande förbud mot att revisorer tillhandahåller andra tjänster än revisionstjänster till sina kunder. Artikel 22 i direktiv 2006/43/EG säger att en revisor inte får tillhandahålla andra tjänster än revisionstjänster om ”en objektiv, omdömesgill och initierad tredje part skulle anse äventyra den lagstadgade revisorns eller revisionsföretagets oberoende.” De betonar sedan att artikeln har tillämpats på högst olika sätt och nämner specifikt Frankrike som ett land där restriktiva regler finns och där det finns ett totalt förbud mot att en revisor tillhandahåller andra tjänster än revisionstjänster till sina kunder (Europaparlamentets och rådets direktiv, 2006).

Den hårda regleringen beträffande konsulttjänster i Frankrike ledde till att Big Four och Grant Thornton år 2006 tog den franska regeringen till deras motsvarighet av Högsta Domstolen. Den största frågan var att efter införandet av La loi de sécurité financière så inskränktes byråernas rätt att utföra konsulttjänster än mer. Den nya lagen statuerade att en revisionsbyrå inte får utföra revision på ett företag om samma byrå har givit rådgivning åt detta företag de förekommande två åren. Detta hävdade företrädare för Big Four och Grant Thornton skulle leda till sämre revision men även sämre rådgivning för klienterna. Högsta Domstolen gick dock på den franska regeringens linje (Sukhraj, Accountancy Age, 2008).

Även EU kritiserade Frankrike för deras lagstiftning som enligt dem inte var i linje med EU:s. Det var framförallt det faktum att de franska reglerna hindrade revisionsnätverk att ge rådgivning till ett företag utanför Frankrike om de hade utfört revision på samma företag i Frankrike. EU hotade t.o.m. att ta upp frågan i Europadomstolen under 2008 (Ibid).

Det är därför anmärkningsvärt att kommissionens förslag till förordning innehåller följande: ”*Om den lagstadgade revisorn tillhör ett nätverk får ingen medlem i ett sådant nätverk tillhandahålla den granskade enheten, dess moderföretag eller dess kontrollerade företag i unionen andra tjänster än revision*” (Europeiska kommissionen, 2011 a).

En fråga som givetvis är intressant är huruvida revisionskvaliteten till följd av hårdare lagstiftning är bättre i Frankrike än i andra europeiska länder. Piot & Schatt (2010) försöker att besvara denna komplexa fråga. De finner i sin studie att den hårda lagstiftningen i Frankrike för att skydda oberoendet leder till högre kostnader men att detta i realiteten inte leder till att kvaliteten på revisionen blir bättre. Författarna har granskat en mängd studier som gjorts de senaste tio åren och kommer fram till att den franska regleringen nödvändigtvis inte är effektiv och att förbudandet av rådgivningstjänster till klient inte är synonymt med en högre korrekthet på de granskade kontona.

I detta avsnitt har vi behandlat tidigare EU-lagstiftning samt nuvarande lagstiftning från USA och Frankrike där de två sistnämnda starkt har influerat delar av förordningsförslaget. I nästkommande avsnitt presenteras aktörers och experters synpunkter på lagförslaget.

5 Empiri

I det femte kapitlet presenteras studiens empiriska material som inkommit från de genomförda intervjuerna. Vi har gjort en empirisk undersökning på revisionsbranschen i Sverige. Denna har genomförts genom intervjuer med fem aktiva revisorer som jobbar på respektive byrås huvudkontor. Samtliga har lång erfarenhet av revisionsbranschen och har även aktivt deltagit i lobbyingverksamheten som pågått kring revisionspaketet. I den empiriska delen benämns de A, B, C, D, E för att särskilja deras åsikter. Vidare har vi intervjuat Peter Malmqvist som själv har ett förflutet som revisor och även varit analyschef på Nordnet. I dag är han bl.a. ordförande i organisationen Sveriges Finansanalytikers Förening och har i stor utsträckning deltagit i debatten kring det nya revisionspaketet.

5.1 Diskussion kring revisionspaketet

Delkapitlet har för avsikt att lyfta fram respondenternas inställning till revisionspaketet för revisionsbranschen. Vidare vill vi få en djupare insikt om hur aktörerna på marknaden ställer sig till paketet och om detta är en fråga som bör regleras nationellt snarare än på EU-nivå.

Samtliga byråsrespondenter ställer sig kritiska till den bristande konsekvensanalys som lagts fram i förordningsförslaget. De menar på att de inte ser sambandet mellan orsak och de mål som Barnier argumenterar för. B och D menar att Michel Barnier skyller mycket på revisorerna utan att kunna påvisa att det är deras fel. B fortsätter och säger att det fåtal redovisningsskandaler som ägt rum de senaste åren måste ställas i relation till det antal bolag som revideras och hävdar att kritiken är överdriven. Själva utgångspunkten nämner alla som något positivt, att stärka revisionsbranschen i sig och att öka den finansiella stabiliteten. Däremot ställer sig byråsrespondenterna kritiska till vägen dit. Att lösningen på problemet skulle vara att frångå de europeiska ”principal based”-reglerna mot en mer amerikansk ”rulebased” genom den typen av detaljreglering är inget önskvärt hävdar alla byråsrespondenter.

Tvärtemot A-E ställer sig Malmqvist generellt positiv till förordningsförslaget där han överlag delar kommissionens syn. Han ser ett problem i att revisorerna kommer nära företaget och därmed får svårt med oberoendet. Malmqvist menar att de viktigaste bitarna finns i förslaget; separeringen av revision från annan verksamhet och förslaget om byrårotation. Förslaget om byrårotation hävdar han är viktigare beroende på att om revisionsbyråerna tvingas rotera vart sjätte år så blir definitionsmässigt konsultdelen separerad från revision. Att ta itu med åtgärder för att öka oberoendet från i synnerhet företagsledningens sida menar han är ett steg i rätt riktning.

B, C och E menar att förslagen bara ökar den administrativa bördan utan att klienten varken vet om eller ens får ta del av arbetet som de ökade kraven ställer. Därmed blir det svårt att kunna argumentera för högre arvoden som dessutom beskrivs som mättad av alla fem. På samma linje utvecklar C och menar att politikerna fattar sina beslut utan hänsyn till den ekonomiska situationen. Mer pålagor tar mer tid. Någon skall betala men politikerna tar inte hänsyn till detta, utan det är marknaden som sätter sina priser. Då marknaden redan är mättad vad avser priset innebär varje ytterligare påлага, med nödvändighet, mindre faktisk revision. E hänvisar till regeringens mål om att minska den administrativa bördan för företagen med 25

%, om förordningen blir verklighet leder det till ökad reglering samtidigt som man pratar om minskad reglering vilket rimmar illa.

A-E menar på att detta är en politisk agenda på såväl EU-nivå av Barnier som på nationell nivå. Samtliga anser att Barnier är en kompetent person men att han inte alls har hörsammat den kritik som kom efter Grönboken vilken i sin tur lett till dagens förordningsförslag. Barnier som trots den massiva kritik som kommit från många håll, såväl svenska myndigheter, svenska Kommerskollegiet och regeringen, som Svenskt Näringsliv och byråerna genom FAR, hävdar han fortfarande att han har ett stort stöd för sitt förslag och kör på samma linje. Han beskrivs som en otroligt mäktig person som enligt B och E har stort stöd i hemlandet Frankrike och ryktas närvara på samtliga regeringsmöten. Han beskrivs som typiskt fransk i den bemärkelsen att han utstrålar makt genom att anlända sent till de få ”hearings” som ges tätt följd av sin stab åkandes nedför rulltrappan där senare en representant, och inte Barnier själv, ursäktar den sena ankomsten varefter Barnier sätter igång sin kritik mot branschen och att de har sig själva att skylla.

D ställer sig helt oförstående till hur Barnier kan hävda att det finns stöd för förslaget efter att ha sammanställt remissvaren. D pekar på att Barnier fått mycket kritik för sin konsekvensanalys men att tanken med finansiell stabilitet är fantastisk. D menar att det hade varit bättre om man, som är på gång i Sverige, har partnerrotation på alla finansiella bolag och att alla finansiella bolag ska övervakas av Finansinspektionen (FI) på ett tydligare sätt. Det ska vara obligatorisk granskning av risksystem, internkontroll och delar som byråerna inte nödvändigtvis inte täcker i sin revision då dem är helt inställda på årsredovisningen. Barnier har fått utstå mycket kritik för sin konsekvensanalys då han inte kunnat peka på att det föreligger fel i revisionen per den siste december utan det är snarare värdeutvecklingen efter som har fått bolag på fall några månader senare.

B pekar på problemen med ratinginstituterna då denne nämner att Lehman Brothers fick AAA tre veckor innan dess konkurs. D trycker också på att detta handlar i grund och botten om politik där politikerna vill plocka poäng och tar Peter Norman som exempel. D säger att de på eget initiativ ville ha ett möte med Norman varpå han några dagar senare från finansdepartementet kallar in pressen och vill bjuda in ordförandena från Big Four och säger att byråerna inte gör sin del medan D hävdar att de tvärtemot gör allt de kan.

Malmqvist håller i viss mån med om att kritiken om att Barnier inte lyssnar är befogad. Samtidigt menar han att lagförslagen nästan alltid är till för att skydda de svagare parterna som sällan, om ens någonsin, är lika väl organiserade som motståndarna som i högre utsträckning är de som ger sig tillkänna än de som sympatiserar med lagförslag.

Inom EU ser corporate governance-strukturen helt olika ut och regelverket beskrivs av D som ett lapptäcke av olika regler varpå ett direktiv hade varit mycket mer passande. C är inne på samma linje och menar att det sjunde direktivet gick igenom tack vare att det fanns en stor mängd valmöjligheter att tillgå och att EU aldrig hade fått igenom något om de inte hade varit så pass flexibla som de ofta är. Samtidigt menar C på att det idag är en ryslig soppa med många nationella politiker, som är med och bestämmer och att det därför är bra att man försöker få bukt med det i en större region. A har inga större invändningar mot att EU denna

gång använder sig av en förordning för att reglera den lagstadgade revisionen av företag av allmänt intresse. Representanterna från revisionsbyråerna tycker det är bra att EU går in och styr upp ett ramverk så att reglerna blir desamma för företag av allmänt intresse. Däremot ställer de sig kritiska till detaljregleringen. Samtidigt måste man lyssna på vad andra regioner tycker och menar på att amerikanarna känner sig hotade. E menar på att det kommer försämra europeiska företags konkurrens då det är de som får bära kostnaderna och hävdar samtidigt att vägen att begränsa för Big Four att kunna erbjuda tjänster och expertis i ca 150 länder är ingen fördel för de globala företagen.

E menar på att man borde kolla på i vilka länder självreglering fungerar, koden för bolagsstyrning, revisionskommittéer och nivån på bolagsrevision. Förutsättningarna är inte riktigt de samma i Italien exempelvis och säger samtidigt att denne ser fram emot vad PCAOB kommer fram till.

B hävdar att genomförandet av byrårotation kommer att öka lönsamheten för revisionsbyråerna. B motiverar det med att man idag gör initiala investeringar för ett långsiktigt samarbete som man nödvändigtvis inte tar betalt för. Införandet av byrårotation kommer att minska incitamenten att stå för kostnaderna i början av ett uppdrag.

Peter Malmqvist tycker det är bra att EU denna gång vill använda sig av en förordning för att reglera revisionen i unionen. Han tycker att det hade varit konstigt om vi på svensk nivå skulle komma med egna redovisningsstandards då vi har IFRS. Det enda alternativet till förordningen som Malmqvist ser det, är att branschen själv kommer med motförslag om hur de tänker stärka revisorsbranschen. Samtidigt påpekar han att revisorerna själva inte tycker det finns en förtroendefråga. Han medger att han tidigare har varit starkt för en mer slimmad revisionsberättelse där man inte säger så mycket. Numera ser han gärna att revisionsberättelsen kan, om så behövs, vara lika omfattande som årsredovisningen. Dessutom menar han att revisorerna behöver kommunicera mer angående risk i företaget i sin revisionsberättelse. Med anledning av detta resonemang kan han inte ställa sig bakom begränsningen om maximalt antal tecken.

5.2 Rådgivningsförbud

I detta avsnitt kommer vi belysa frågan om ett totalt rådgivningsförbud åt revisionsklienter. Som vi tidigare redogjort för är ett av förslagen att de allra största revisionsbyråerna kommer bli tvungna och dela upp revisions- och övrig verksamhet i olika bolag då de kommer totalförbjudas att tillhandahålla konsultation. Kommer förslagen ta död på branschen genom att det blir en oattraktiv renodlad revisionsbransch eller kommer de överleva samtidigt som det luckrar upp marknadskoncentrationen?

C menar att om man tar bort rådgivningen från byråerna dödar man branschen. Samtliga byrårepresentanter är överens om att byråerna kommer tappa all sin expertis till det renodlade rådgivningsbolaget och att nytexaminerade inte kommer att lockas till revisionsbyråerna då de är unga, hungriga och har en önskan om förkovran som rådgivningsbiten ändå ger. D menar att FAR redan har börjat föra diskussioner med RN om att öppna upp för en bredare antagning bland nytexaminerade. Idag är det ganska specificerat vilka kurser man ska ha läst

och menar på att många börjar och slutar på olika avdelningar från exempelvis ”due diligence” och slutar på skatteavdelningen där mestadels jurister börjar. Flera pekar också på att det blir betydligt tuffare att locka till sig erfarna experter. E är inne på samma spår men menar ändå att rent konkurrenslagrättsligt talar ingenting för att det blir verklighet med ”audit firms only”. E fortsätter hävda att dennes företag arbetar med klienter som har fungerande revisionsutskott och där de inte gör någon rådgivning åt börsbolag såvida detta inte godkänns genom kommittén E pekar även på att man för några år sedan införde obligatorisk rotation för huvudansvarig revisor vilket inte ens har utretts innan förslaget om byrårotation lades fram. I kombination med de amerikanska SEC-reglerna där det står att vissa tjänster är förbjudna finns redan flera filter för att inte ge rådgivning där oberoendet kan hamna i farozonen.

Malmqvist tror inte att det kommer bli dödsstöten för revisorsbranschen med ett eventuellt rådgivningsförbud. Han tror inte den kommer att påverkas överhuvudtaget. Han tror att det kommer ske samma utveckling som det har gjort i USA där uppdragen kommer att flyttas mellan de stora byråerna. Han ställer sig frågan hur byråerna kan tillåta vissa tjänster och hindra andra. Redan idag hindras de att upprätta bokslut och sköta bokföring åt revisionsklienter. Samtidigt kan man som klient köpa in en revisionstjänst från samma byrå som reviderar huruvida det är i enlighet med exempelvis IAS 36 om goodwillnedskrivning. Att hävda som alla byråer gör, att det saknas konsekvensanalys är rent nonsens och Malmqvist hänvisar till att det i USA utreddes och debatterades väldigt noggrant efter Enron- och WorldCom-skandalerna.

A bekräftar det alla tänker, att byråerna är rädda för att mista rådgivningen då det är en kassako och att man vill ha kvar alla sina experter. Denne menar att det hade känts befängt att sitta ner med klienten och se saker som kan åtgärdas men inte får lov att föreslå en förbättring. Sådana åtgärder rubbar inte förtroendet i sig utan A vet själv hur långt man får lov att gå och tycker att det hade varit att gå för långt. Samtliga framhäver sin egen regelpraxis och analysmodellen i kombination med exempelvis IFAC:s ”Code of Ethics for professional accountants” som tillräcklig. B ser dock vissa svagheter med analysmodellen då den inte är så objektiv och menar på att det i slutändan handlar om sunt förnuft och integritet. I viss mån skulle det vara bättre att rent konkret stapla upp tjänster som är förbjudna att tillhandahålla revisionsklient vilket är fallet i SOX. A lyfter även fram att om det skulle röra sig om större rådgivning får inte den påskrivande revisorn pröva det själv som senare lägger till att däremot ta större fristående rådgivning låter vettigt att förbjuda i viss mån.

Respondenterna som arbetar på revisionsbyråerna framhåller vikten av att ha en stark rådgivningsverksamhet och stark skatterådgivning för att det ska stärka revisionen då det även ligger till underlag för revisionsdokumentationen. Specialister behövs vid komplexa frågor som uppstår vid revisioner. I annat fall blir revisionen enligt E lidande med lägre kvalitet och högre kostnader vilket får stöd av exempelvis RN, Kommerskollegium och Svenskt Näringsliv.

Argumentet för att revisionen blir bättre om man samtidigt har förståelse och insikt i företaget genom rådgivning menar Malmqvist är en trade off. Å ena sidan är det lättare för en revisor att rådgöra med en expert på samma byrå som han dessutom känner sedan några år tillbaka å

andra sidan är man betydligt mer kritisk om en konsult från en annan byrå ska granskas p.g.a. att där inte existerar någon kompis- eller affärsrelation dem emellan. En byrå kan t.ex. ta in en expert från annan byrå som en del av revisionen och dessutom fakturera den utomstående expertens nedlagda tid som en del av revisionsnotan vilket kommer bli lite dyrare men den merkostnaden är i sammanhanget försumbar. Det handlar om väldigt få områden och omfattar så pass stora värden ändå.

En möjlig konsekvens om ett totalförbud att tillhandahålla sidotjänster kan tvinga byråerna att dela upp verksamheten i olika bolag, ett bolag för revision och ett för andra tjänster. Vad vi vet idag har bara tre bolag på Stockholmsbörsens storbolagslista, Boliden, Telia och MTG, valt att köpa rådgivning- och revisionstjänster från olika byråer. MTG hänvisar till att det är ”viktigt och lämpligt” att särskilja revisorstjänster och andra konsultuppdrag, såsom skatterådgivning, och menade att det ”blir renare så” (Neurath, 2012). C svarar att resonemanget låter vettigt och att det samtidigt finns två olika skolor; en skola där klienten tycker det är bra att revisorn redan har bra insikt och förståelse om företaget och därför även anses lämplig till att rådge. Samtidigt litar de på att oberoendet upprätthålls genom byråns olika analysmodeller och oberoendekommittéer. Den andra skolan menar på att klienten inte vill riskera att hamna i en ifrågasatt oberoendesituation i förhållande till sin revisor och att bara misstanken om att någon oegentlighet kan äga rum anses nog för att man vill särskilja dessa tjänster åt. Klart är, enligt C att det kommer att bli dyrare för kunden.

A stämmer in med att bara själva misstanken om att det skulle kunna vara något missförhållande räcker för att vilja särskilja dem åt och att det bottnar i en förtroendefråga. Denne menar att döma av Svenskt Näringsliv och den debatt som pågår, att fler företag i framtiden kommer att vilja separera revision och konsulttjänster oberoende om förordningsförslaget går igenom. E menar att det kan säkert vara företag som väljer en annan byrå eller ett annat konsultbolag om de anser att de kan tillhandahålla den kompetensen och nämner multinationella företag som finns i över 150 länder, ett uppdrag långt ifrån alla konsultbolag kan åta sig. E menar däremot att den absoluta majoriteten väntas fortsätta med rådgivning då revisorn redan kan bolaget och framför allt att de har förtroende för revisorn. E påminner också om att denna uppdelning bara rör en viss typ av tjänster och att det inte är så att företag bara har ett enda konsultbolag. D säger att uppdelning av revision och sidotjänster kommer och går i vågor och hänvisar till att när SOX gick igenom valde många företag att införa begränsningar i sin rådgivning från revisionsbyråerna vilket idag är betydligt mer uppluckrat. Denne pekar på att processerna ser annorlunda ut idag där belopp över ett visst gränsvärde måste godkännas av revisionskommittéer. E uppfattar det som att börsbolagen själva anser sig ha bra koll på vilka sidotjänster de köper in.

Malmqvist ser annorlunda på frågan, han frågar sig varför inte fler av de stora bolagen redan har valt att separera revision och rådgivning då det är uppenbart bra affärsmannaskap. Att vara beroende av en enda leverantör är synonymt med dåligt affärsmannaskap och förundras över att företagen accepterar detta. Anledningarna tror han beror på att det anses enklare och att det inte skadar om revisorn som ska godkänna också lättare tar in sin egen expert för och ta upp svåra frågor. Det blir helt enkelt lättare att knyta revisorn till sig då både företaget och revisorn är måna om sin relation till varandra vilket också är källan till problemet.

5.3 Vad kan revisorn själv göra? Förtroende respektive oberoendeproblematik

I det sista empiriavsnittet ämnar vi lyfta fram förtroende- och oberoendeproblematiken som kan uppstå. Branschen beskrivs genomgå den värsta förtroendekrisen sedan 1930-talet (Malmqvist, Balans 2/2012) efter diverse uppmärksammade redovisningsskandaler såväl utom Sverige med Enron, WorldCom som inom Sverige med HQ Bank, Carnegie, Eniro och Swedbank. Ligger ansvaret på revisorerna eller är det en fråga om ett förväntningsgap hos allmänheten om vad en revisor egentligen gör?

Flera framhäver att bara det faktum att debatten tas på hög nivå över hela Europa och genom medier är bra för branschen, det visar att det är en viktig fråga som engagerar. A, C, D och E menar på att branschen har varit för dålig på att berätta vad en revisor gör. A har vid något tillfälle blivit konfronterad av en VD som frågat när bokslutet skulle göras klart av byrån trots att det inte ligger inom byråns ansvarsområde. D menar på att det är bra med en diskussion men att det är gemene man som inte vet vad som pågår, snarare än folk som är insatta såsom management och investerare. D upplever ingen förtroendekris om man ser till börsbolagen utan det är mer en politiskt driven fråga. Vidare anser D att de kan göra mycket mer, t.ex. att bjuda in till runda-bord-samtal med folk som vet vad revision är snarare än med allmänheten.

E är inne på samma linje och anser att de ska vara självkritiska i fråga om den förtroendekris som beskrivs i media och citerar bolagets motto om att ”vi ska inte förklara förväntningsgapet, vi ska fylla det istället”. Denne menar att om det finns ett förväntningsgap så är det betydligt mindre mot näringslivet än mot allmänheten och media som inte har samma insikt i vad en revisor gör.

Peter Malmqvist säger att diskussionen om förväntningsgapet har funnits under lång tid. I början handlade det mycket om vad staten förväntade sig från revisorernas sida för statens räkning. Sedan dess har enligt Malmqvist revisorerna fört fram förväntningsgapet så snart de är utsatta för kritik. Han menar att detta går ut på att de som inte är revisorer egentligen inte förstår vad revisorerna gör och har således för höga förväntningar på vad en revisor skall skydda. I mångt och mycket håller han med om den beskrivningen, det är väldigt svårt att veta vad en revisor ska göra. Däremot tycker han att revisorerna gömmer sig bakom det här för att inte infria ens de lågt ställda förväntningarna. Förväntningsgapet är faktiskt något revisorerna får börja minska från sin sida. Ett skäl att det finns i Sverige är att revisorerna har ett för starkt beroende av sina revisionsklienter och därför försöker de gömma sig bakom att allmänheten och analytiker har för höga förväntningar på vad de ska kunna åstadkomma. Malmqvist tycker det är dags för revisorerna att ställa sig frågan varför de har så höga förväntningar på sig och vad de ska göra för att minska de förväntningarna.

A menar att de måste finna en lösning vad det gäller revisionsberättelsen och menar på att så fort det blir standardiserat så blir det svårt i och med att det står samma sak. Det handlar också om hur man uppträder på en årsstämma. Problematiken med verkligt värde gör det inte lättare att uttala sig i en revisionsberättelse jämfört med anskaffningsvärde och planmässigt restvärde. A menar att man kanske borde överväga att ta med att värderingarna är baserade på

modeller i själva revisionsberättelsen också och inte bara i dokumentationsunderlaget till revisionen.

C tycker att ändringar i revisionsberättelsen inte hjälper marknaden då det blir för mycket information. Förordningsförslaget om mer detaljer om att t.ex. namnge hela revisionsteamet rimmar dåligt med att det samtidigt fastställs en begränsning i antal tecken. Det som debatteras om man vill frångå standardiseringen och bli lite mer frispråkig är tystnadsplikten kontra förtroende enligt A. B hävdar att det är svårt för branschen att prata upp sitt förtroende. En bra revision syns inte. En åtgärd som skulle öka allmänhetens förtroende är att politiker och företagsledare deklarerar sitt stöd för revisorerna.

Representanterna från revisionsbyråerna menar på att de har sina egna "practise"-manualer som baseras på IFAC:s "Code of Ethics" och SEC samt analysmodellen som i C:s fall anses gå ett steg längre än vad som är nödvändigt för att slippa hamna i beroende- och jävsituationer. Även om den kontinuerligt utökas i C:s fall anses den vara fullt tillräcklig för att säkerställa oberoende. Malmqvist är av en annan åsikt och anser att de regler och policys som byråerna använder sig av inte är tillräckliga för att garantera oberoendet. Han utvecklar detta genom att förklara att alla byråer, stora som små, ska granska kvaliteten hos varandra. Föga förvånande menar han, granskar Big Four varandra vilket innebär att detta bara blir en granskning av kvalitet på pappret. Enligt Malmqvist är det som om Scania skulle kvalitetsgranska Volvo vilket får till följd att byråerna inte ges tillfälle att se in i de djupaste gömmorna av problem och där de har meningsskiljaktigheter med sina klienter.

När arvoden bestäms är sällan investerarna med utan det sker oftast mellan revisor och management och ibland även i närvaro av revisionskommittén. De vill alltid att man ska effektivisera hela tiden men som nämnts tidigare har effektivitetsbegreppet en gräns. Till slut får det antingen konsekvenser för kostnaderna i fråga om att högre arvode fordras eller att revisionen blir sämre. Om man ändå accepterar offerten finns risk för att det blir en förlustaffär. Enligt C har det hänt att man har tvingats tacka nej till vissa klienter av just den anledningen men att detta aldrig kommer till allmänhetens kännedom. Barniers förslag om att en statlig myndighet ska kunna auktionera ut revisionsuppdragen och betala via exempelvis RN innebär att byråerna till sist och syvende ändå hamnar i en beroendeställning i och med att pengarna kommer från klient till byrå.

A tycker inte att EU lägger sig i för mycket utan tvärtom. I egenskap av ett litet land hade vi aldrig klarat oss isolerade från omvärlden utan att "vi får ta det goda med det onda". Lösningen är istället att vara aktiva och komma med bra förslag. A ser heller inga konstigheter med att det är en förordning jämfört med tidigare ett direktiv som då gick att skraddarsy från land till land. Malmqvist tycker också att det är bra att EU lägger sig i och menar på att det hade varit konstigt annars med tanke på att Sverige följer IFRS och därmed inte kan ha egna regler på svensk nivå. Att civilutskottet och riksdagen har röstat för att förslaget skulle strida mot subsidiaritetsprincipen ser han som en ren teknikalitet.

Även om en tjänst kan vara till synes opartisk och självständig har C upplevt att RN trots detta kommit efter något år och hävdar att den strider mot 21§ RevL p2: "om det föreligger något annat förhållande av sådan art att det kan rubba förtroendet för revisorns opartiskhet eller

självtändighet”. Denna paragraf menar C är den mest frekventa som RN dömer efter då detta är en ”gummiparagraf” som ger utrymme till betydligt större tolkningar. C anser att RN mer måste vägleda avseende oberoendefrågor. RN uppger att de gör detta via RNs domar. Dessa kan dock vara svårtolkade då de kan innehålla flera områden som RN har synpunkter på.

5.4 Framtiden – vad kommer förordningsförslaget mynna ut i?

A tror att förslaget kommer att röstas ner i Bryssel snarare än att fler än nio EU-länder röstar emot i sina respektive parlament vilket kommer tvinga Europeiska Kommissionen att pröva det på nytt. På frågan om joint-audit menar A att alla byråer vill växa av egen kraft snarare än att ses som någonting katten släpat in vilket D också hävdar med tillägget att de mindre inte hade mäktat med de stora bolagen då de tappar resten av marknaden.

C var några veckor innan intervjutillfället övertygad om att firmwide rotation inte skulle gå igenom och att banning av konsultationerna i sin helhet inte heller skulle implementeras. Efter att parlamentet i Holland röstat igenom byrårotation och ett långtgående rådgivningsförbud avseende företag av allmänt intresse är C mer tveksam kring detta och menar att beslutet kan influera andra länder trots att förslaget i slutändan troligtvis inte kommer att godkännas i den holländska senaten vilket D heller inte tror. C ser dock att det kommer bli viss banning på en del av konsultationstjänsterna. Däremot synsättet att byrån är dominerande och har en viss omsättning i andra länder därmed inte får lov att ha konsultation menar C är orealistiskt. C säger att man kommer fortsätta lobba mot främst politiker för att få dem att förstå vad förslaget innebär. En annan risk med förslaget som C ser är att det blir en handel mellan olika lagar. Att om någon röstar på ett lagförslag inom exempelvis bilbranschen så röstar den andre i sin tur på revisionspaketet, det blir en fråga om tjänster och gentjänster. Att gränsvärdena i Sverige för revision föreslås öka tycker C är okej. Reinfeldt verkar räkna med att bolagen kommer att fuska vilket fick till följd att fastighetsskatten höjdes för vissa intressenter för att kompensera skattebortfallet.

D tror inte på rena revisionsbyråer men kan mycket väl tänka sig rådgivningsförbud i den meningen att man specificerar vilka tjänster som ska förbjudas snarare än att man har ett tak som t.ex. omsättning eller marknadsandel. D belyser förslaget om byrårotation med Italien som exempel. Där hoppar man nu bara mellan två olika byråer vilket har gjort det dyrare för klienterna och tvärt emot lagstiftarens önskan ökat marknadskoncentrationen. D anser det rätt att sträva efter att öppna upp för fler byråer men inte att lagstifta om det. D menar att det behöver bli klarare; allt där byrån går in och designar eller kliver in i managementfunktion eller till och med företräder bolaget i en skatteprocess är helt fel. Rådgivning borde dock fortsätta vara tillåtet och pekar på att marknaden trots allt styr, om de rådgiver fel blir det såväl skadeståndsanspråk som tappade kunder för byrån.

Diskussionen kommer in på om huruvida man bör ändra i revisionsberättelsen och släppa in subjektiva bedömningar eller ej. D menar att talet på stämman som revisorerna idag framför tar upp de väsentligaste tillgångarna och berättar lite om företagets värderingsmodell som de stresstest. D fortsätter med att rapporten behöver vara standardiserad men att man kan lyfta fram väsentliga bedömningar som bygger på antaganden som finns i årsrapporten. Då kan man som läsare göra en egen bedömning men menar samtidigt att detta inte är någon ny

information för varken analytiker eller investerare som redan kan läsa detta. En motpol till dessa är Aktiespararna som alltid vill ha mer information och som vill att revisorerna ska revidera fritt utan något särskilt ramverk. D undrar i så fall vad de ska kunna ta ställning till? Att det känns bra? D säger sen att diskussionen kring revisionsberättelsen och vad den ska innehålla och hur man kan få den mer läsarvänlig har pågått innan Grönboken.

D fortsätter med att allt handlar om att ha integritet och vara självständig och får medhåll av B. Det är precis som att man vill ha meningsskiljaktigheter offentligt men frågan löses ju till slut och pekar på att en oren revision som de i så fall tvingas ge är ett misslyckande då byrån inte har lyckats övertyga ledningen och styrelsen om att det de gör inte är okej. E menar att man ska se till så att allt är rimligt och väsentligt och att de annars alltid har möjligheten att hota med en oren revisionsberättelse.

E trycker på att man ska jobba bort förväntningsgapet och att de pratar om att höja kvaliteten men att man kan ha fler initiativ. E vill fånga upp i svenskt näringsliv vad det är som har skett? E menar att man har ändrat grundvalarna i IFRS, att man har gått från en försiktighetsprincip till att man hela tiden ska marknadsvärdera samtidigt som revisorerna har till uppgift att följa ett stelbent regelverk. E vill personligen ha tillgångar till anskaffningsvärde och sen i noterna konstatera ett högre marknadsvärde och menar på att analytikerna själva kan se om det finns dolda övervärden. Volatiliteten som nu finns gillar ingen.

Malmqvist tror att förordningsförslaget kommer att vattnas ner. Rotationsbiten kommer bli åtta år istället för sex år som föreslaget löd på. Förslaget om konsultförbud kommer gå igenom med undantag från t.ex. skatterådgivning. Han har svårt och se en fortsättning att koppla in redovisningsexperter in i en revisionsklient och försöka lösa frågor åt klienten, att skicka in egna experter är något som Malmqvist tycker är det mest hårresande idag.

Empiriavsnittet har sammanställt våra intervjufrågor utifrån fyra huvudområden för att underlätta för läsaren om respondenternas gemensamma och olika åsikter beträffande EU:s revisionspaket.

6 Analys

I det sjätte kapitlet kommer det empiriska materialet analyseras med hjälp av den teoretiska referensramen. I avsnittet sammanbinds empiri och teori för att i det sista kapitlet kunna besvara studiens forskningsfrågor.

6.1 Rådgivning och oberoende

En hörnsten inom revision är att revisorn enligt god revisorssed är oberoende i förhållande till det företag denne granskar. Dels i tanken och dels till det yttre. Revisorn måste övervakas då denne kan ha personliga incitament som inte går hand i hand med aktieägarnas intressen. Oberoenderegleringen syftar därför till att försäkra att revisorn är lojal mot ägarna och att detta även visas i förhållande till ägarna (Diamant, 2004).

I Sverige bygger oberoenderegleringen på associationsrättsliga jävsbestämmelser i ABL och yrkesetiska regler i RevL. Regleringen i ABL, 9:17, förbjuder exempelvis en person att vara revisor i ett bolag om denne äger aktier i bolaget eller biträder vid bolagets bokföring. RevL 20-23§ behandlar också frågan om revisorns oberoende. Den viktigaste delen beträffande detta i RevL är den s.k. analysmodellen som finns i 21§. Denna förkunnar att revisorns självständighet och oberoende ska prövas inför varje uppdrag och ger som vi tidigare beskrivit exempel på förhållanden där revisorn ska avböja eller avsäga sig ett uppdrag. Även om B är kritisk till förslaget kan ha se vissa svagheter med analysmodellen då den inte är så objektiv och att det därför kan finnas fördelar med att rent konkret stapla upp tjänster som är förbjudna att tillhandahålla revisionsklient vilket är fallet i SOX.

Inom EU har det hittills framförallt varit artikel 22 i direktivet om lagstadgad revision som behandlar frågan om revisorns oberoende gentemot den granskade enheten. Den statuerar i likhet med de svenska jävsreglerna att en person inte får väljas till revisor i ett företag om denne har en ekonomisk, affärsässig, eller anställningsmässig anknytning till det berörda företaget (Europaparlamentets och rådets direktiv, 2006). Utöver detta har det, inom oberoendområdet, utgetts ett antal rekommendationer och riktlinjer från olika organisationer som FEE, FAR och IESBA, där IESBA:s ”Code of Ethics for Professional Accountants” är den som fått störst genomslagskraft. Byrårespondenterna framhäver att egen regelpraxis och analysmodellen i kombination med exempelvis ”Code of Ethics for professional accountants” är tillräckliga medel för att garantera oberoendet hos revisorn. A menar att EU:s förslag till förordning är för hårt och hävdar att revisorn själv vet hur långt man får gå utan att oberoendet hotas. Malmqvist är av en annan åsikt och anser att de regler och policys som byråerna använder sig av inte är tillräckliga för att garantera oberoendet. Han menar att revisorerna efter hand kommer för nära företagen och välkomnar därför kommissionens förslag till förordning.

En fråga som ständigt är uppe till debatt är huruvida de rådgivningstjänster en revisionsbyrå utför till den granskade enheten påverkar dess oberoende. Det är just denna fråga som var central i EU-kommissionens Grönbok: *Revisionspolitik-lärdomar från krisen* där de fastslår att oberoendet hos revisorerna kan förbättras. Förslaget till förordning är till skillnad mot direktiv 2006/43/EG om lagstadgad revision, betydligt mer rigid beträffande revision och rådgivning. Nu ges ett flertal konkreta exempel på tjänster som en revisor inte får

tillhandahålla till den granskade enheten och större revisionsbyråer föreslås även bli tvungna att separera sin rådgivnings- och konsultverksamhet (Europeiska kommissionen, 2011 a). Då förordningen till skillnad mot direktivet om lagstadgad revision och analysmodellen stipulerar vilka typer av rådgivningstjänster som är förbjudna att tillhandahålla den granskade enheten minskar således revisorns utrymme för subjektiva tolkningar. Även Frankrike har som vi tidigare redogjort för konkretiserat förbjudna rådgivningstjänster vilket redovisningsorganet H3C menar blir tydligare för revisorn vad denne får och inte får göra (H3C, 2010).

Byråresponenterna ställer sig kritiska till den hårda regleringen där revisorns möjligheter att ge råd till sin klient enligt det nya revisionspaketet kraftigt inskränks. En stark rådgivningsverksamhet och stark skatterådgivning är enligt dem viktigt för att stärka revisionen vilket får stöd av Kinney et al. (2004). Skatterådgivning till revisionsklient är någonting som EU-kommissionen vill förbjuda och de har alltså en annan syn på saken än Kinney et al. Byråresponenterna menar också att rådgivningsverksamheten ökar kunskapen om en klient där komplexa områden vid revisionen blir lättare att granska vilket även Porter et al. (2008) hävdar. Representanterna från byråerna menar alltså att kommissionens förslag att förbjuda en mängd rådgivningstjänster i förordningen, kan få motsatt effekt mot upphovsmakarnas önskan att stärka kvaliteten på revisionen inom EU. Detta resonemang stöds av Piot & Schatt (2010), som i sin studie kommer fram till att den hårda lagstiftningen i Frankrike på oberoendedområdet, där de har ett långtgående rådgivningsförbud, i realiteten inte innebär att kvaliteten på revisionen blir bättre.

Peter Malmqvist menar att argumentet om att revisionen blir bättre om revisionsbyrån tack vare rådgivningsverksamheten har bättre kunskap om en klient måste sättas i relation till oberoendet. Det är lättare för en revisor att rådgöra med en expert på samma byrå men däremot är man mer kritisk mot en konsult på en annan byrå eftersom det inte existerar någon kompis- eller affärsrelation mellan dem. Oberoendet hävdar han skulle stärkas med hjälp av regleringen i förordningen och en utomstående part skulle bli säkrare på att oberoendet upprätthålls. Detta resonemang får stöd av Hollingworth & Li (2012) som i sin studie kommer fram till att investerarnas oro över revisorns oberoende har minskat sedan införandet av SOX.

6.2 Hur ställer sig aktörer inom den svenska revisionsbranschen till EU:s nya förslag och vilka effekter kan förordningen ha för den svenska revisionsbranschen?

Alla byråer anser att förordningsförslaget saknar konsekvensanalys att de, till skillnad från Barnier och Malmqvist, inte ser sambandet mellan orsak och de mål som EU-kommissionen trycker på såsom att öppna upp för fler byråer, minska marknadskoncentrationen och öka oberoendet. Malmqvist hävdar med bestämdhet att den avsaknad av konsekvensanalys som byråerna talar om redogjordes och utreddes väldigt noggrant i och med införandet av SOX Act. Förordningen innebär att man frångår den mer europeiska ”principal-based-regleringen” till en mer amerikansk detaljstyrning vilket byråerna inte anser är önskvärt. Dock är branschen i sig positiv till initiativet att stärka revisionsbranschen och att öka den finansiella stabiliteten, samtidigt tycker de det är bra att EU försöker styra upp ett ramverk. Det som skiljer byråernas uppfattning från EU-kommissionen är vägen dit.

Tvärtemot byråerna ställer sig Malmqvist generellt positiv till förordningsförslaget där han överlag delar kommissionens syn. Han ser ett problem i att revisorerna arbetar en väldigt lång tid med samma klient och skapar en kompis- eller affärsrelation och kommer nära företaget och därmed får det svårt med oberoendet. Att ta itu med åtgärder för att öka oberoendet från i synnerhet företagsledningens sida menar han är ett steg i rätt riktning.

Peter Norman är inne på samma spår och efterlyser ett snabbare arbete från revisorernas sida för att stärka oberoendet och öka kvaliteten. I annat fall ser han möjlighet att få detta genom ökad lagstiftning (Lennartsson, Balans 1/2012).

Byråerna är också rörande överens om att Barnier inte lyssnar och tar till sig den massiva unisona kritik som kom efter Grönboken kommit ut. De anser att han inte alls har hörsammat kritiken och bara kört enligt sin politiska agenda. De ställer sig oförstående till hur Barnier kan hävda ett starkt stöd för förslaget efter remissvaren hade blivit sammanställda. Som svar till den höga andelen kritik bland remissvaren menar Malmqvist dock att de flesta lagar är, som så ofta, till för att skydda de svagare och mindre organiserade parterna. Avsaknaden av en bred, positiv remissvar behöver inte betyda att förordningsförslaget saknar stöd.

Samtliga byråer vi har talat med, uteslutande från de större byråerna, är också de som påverkas mest då förslaget rör sig om finansiella företag och företag av allmänt intresse. Dessa är inte hanterbara för de mindre byråerna då de skulle tappa alla sina mindre klienter på bekostnad av att vilja ha företag av allmänt intresse. Rent generellt är byråerna för de mindre reformförslagen som de anser är av mindre betydelse såsom olika administrativa förslag. Föga förvånande är de starkt emot såväl byrårotation som rådgivningsförbud. Samtidigt som rådgivningsbiten är en stor inkomstkälla så verkar den fortsätta att växa, dessutom tar de sakta men säkert rådgivningsandelar från andra konsulter såsom advokat- och renodlade konsultbyråer.

Just rådgivning lyfter många byråer fram som nyckeln till bra revision. Om de tillhandahåller rådgivning åt klienten tenderar det att lyfta kvaliteten på revisionen.

Ett tänkbart scenario av ett eventuellt rådgivningsförbud kan vara att byråerna tvingas att dela upp verksamheten i olika bolag, ett för revision och ett för all annan verksamhet innefattande rådgivning. Detta menar byråerna kommer döda branschen då de kommer få det svårt att locka till sig såväl nytutexaminerade revisorer som erfarna som istället kommer att lockas till det renodlade rådgivningsbolaget. Om de inte kan förkovra sig inom arbetet för revision genom att tillhandahålla rådgivning förblir de en oattraktiv arbetsgivare. Malmqvist däremot tror inte alls på detta uppmålad scenario och menar på att det inte kommer att påverka byråerna nämnvärt. Han tycker att just det faktum att revisorn sitter på två olika stolar eller kan rådgöra med en expert inom samma bolag om värderingsproblematik etc. är det mest hårresande med hela branschen.

Alla byråer inklusive Malmqvist medger att det kommer att bli lite dyrare för klienterna. Byråerna menar att det är klienterna som får bära de ökade kostnaderna och därmed försämma europeiska företags konkurrens. Malmqvist menar att de ökade kostnaderna som man pratar om i de här situationerna är försumbara.

6.3 Varför väljer EU, till skillnad mot tidigare mer flexibla direktiv, att använda sig av en direkt tvingande förordning för att reglera revisionsmarknaden?

Efter den senaste finanskrisen inriktades framförallt åtgärder gentemot banker, kreditvärderingsinstitut och tillsynsmyndigheter. Däremot diskuterades revisorernas roll i det hela i betydligt mindre utsträckning. Kommissionen skriver i förslaget till förordning att alla komponenter i finanssystemet måste förbättras och menar att finanskrisen har påvisat svagheter i den lagstadgade revisionen (Europeiska kommissionen, 2011 a).

EU har sedan början av 1980-talet delvis reglerat den lagstadgade revisionen. Regleringen har tagit sin form i olika direktiv och därför är det viktigt att poängtera att det nya revisionspaketet presenteras i en förordning vilket till skillnad mot ett direktiv innebär att den börjar gälla direkt och likadant i alla medlemsländer. Använder man sig av ett direktiv sätter man upp mål som medlemsländerna ska leva efter men där länderna ges eget handlingsutrymme. EU menar att medlemsländerna hittills har fått stora möjligheter att själva reglera revisionsbranschen vilket i stor utsträckning har förlitat sig på självreglering. De hävdar att finanskrisen visar att denna reglering inte har varit tillräcklig och att en förordning därför är att föredra då problemen inte kan lösas på nationell nivå (Ibid).

Efter redovisningsskandaler i USA i början av 2000-talet tog SEC krafttag och sjösatte ett detaljerat lagpaket, SOX Act, för att förhindra liknande skandaler i framtiden. EU valde också att reglera den lagstadgade revisionen genom att ge ut direktivet om lagstadgad revision några år senare i syfte att förstärka skyddet mot finansskandaler inom unionen. Det går att dra slutsatsen att SOX influerade EU att förstärka revisionen och behandla frågor om oberoendet genom att utfärda ett nytt direktiv. Det är dock först i EU:s förordningsförslag vi kan se en mer liknande detaljreglering som den som genomsyrar SOX Act om exempelvis icke revisionsnära rådgivning till en revisionsklient och en lista på tjänster en revisor inte får tillhandahålla den granskade enheten.

Byrårespondenterna menar på att EU:s lagstiftning som den ser ut idag i mångt och mycket är ett lapptäcke av olika valmöjligheter för länderna att uppnå mål. Att gå från ett mer flexibelt direktiv till en förordning ses av många som fel väg att gå med motiveringen att bolagsstyrningsstrukturen ser helt olika ut vilket talar för ett direktiv. A ser dock inga konstigheter med att kommissionen numera vill reglera revisorsbranschen genom en förordning och motiverar detta med att Sverige är ett litet land där vi följer IFRS och därför får ta det goda med det onda. Malmqvist håller med och tycker att det hade varit konstigt annars och anser att kritiken om att förordningen skulle strida mot subsidiaritetsprincipen är en ren teknikalitet som både Sveriges och Slovakien respektive parlament har röstat igenom. Flera respondenter vi har pratat med misstycer inte till att EU sätter upp ett ramverk utan snarare åt förordningsförslagets djupgående detaljreglering jämfört med tidigare lagstiftning.

EU:s mål med förordningen är att öka den finansiella stabiliteten och stärka revisorsbranschen. De har länge haft ett högt anseende bland ansvariga politiker i termer av att som enda bransch få granska sig själva. Denna frihet under ansvar anses inte ha skötts korrekt och bågaren tros ha runnit över i takt med de redovisningsskandaler som skakat vissa

börsnoterade företag, såväl i Sverige som internationellt, inte minst i 2008 års finanskris efterdyningar. Byråerna menar att man måste ställa kritiken om börsföretags redovisningskandaler i relation till hur många revisioner som granskas årligen, både av byråerna själva och Finansinspektionen.

7 Slutsats

I det sjunde kapitlet redogör vi för studiens slutsatser. De inledande frågeställningarna besvaras utifrån det resultat som studien tidigare presenterat. Avslutningsvis ges förslag till vidare studier inom det aktuella området.

7.1 Rådgivning och oberoende

En fråga som tas upp i förordningsförslaget är den om revisorns oberoende till sin klient vilket är en hörnsten inom revision. Som ett led i att stärka oberoendet har kommissionen kommit med ett långtgående rådgivningsförbud från revisorns sida gentemot den klient denne även reviderar. Vår studie påvisar att detta kanske är den punkt som byråspondenterna ställer sig mest kritiska mot. De hävdar att den reglering som redan finns är tillräcklig för att garantera oberoendet någonting som Malmqvist ställer sig kritisk mot. Han är nöjd över att separeringen av revision från annan verksamhet finns i förslaget eftersom detta kommer att stärka revisorns oberoende.

Vi tror att revisorerna med den reglering som finns i Sverige är så pass oberoende i sitt arbete att detta inte påverkar revisionen. Peter Malmqvist har en poäng i att revisorerna utvecklar band med sina klienter men vi har uppfattningen att du som revisor inte vill riskera att få dåligt rykte och även ekonomiska konsekvenser, såsom stämningar och tappade kunder. Det ligger därför i ditt intresse att upprätthålla din integritet och utföra en bra revision. Däremot är det viktigt att i resonemanget även ta upp frågan om oberoende till det yttre (independence in appearance), d.v.s. en tredje parts syn på om revisorn upprätthåller oberoendet. Här tror vi att förordningsförslaget och det rådgivningsförbud som tidigare har diskuterats kommer att ha en positiv effekt, där investerare och allmänheten kommer få en större tillit till att oberoendet inte är hotat. Om man som investerare kan se kommissionens konkretiseringar av en revisors förbjudna rådgivningstjänster skapar detta rimligtvis en större tillit. Hollingworth & Li (2012) ger stöd åt detta resonemang genom att i sin studie påvisa att SOX införande med dess uppräknande av förbjudna rådgivningstjänster ledde till att investerarnas oro över revisorns oberoende minskade.

Vi tror därför att förordningen inte kommer att ha någon större påverkan på revisorns oberoende i tanken då vi anser att den reglering som i Sverige finns på området är tillräcklig. Däremot tror vi att en positiv påverkan kommer att följa på förslaget beträffande oberoendet till det yttre, en aspekt som är nog så viktig att ta i beaktning.

7.2 Hur ställer sig aktörer inom den svenska revisionsbranschen till EU:s nya förslag och vilka effekter kan förordningen ha för den svenska revisionsbranschen?

Studien visar att det råder en stark kritik från byråspondenternas sida gentemot förordningsförslaget där de menar att förslaget har en bristande konsekvensanalys. De ser det som positivt att förstärka revisionsbranschen men ställer sig kritiska till kommissionens förslag till hur detta ska uppnås. De menar att det är fel lösning att frångå de europeiska ”principal-based” reglerna mot en mer ”rule-based” reglering. Vidare hävdar byråspondenterna att Michel Barnier skyller mycket på revisorerna utan att kunna påvisa att

det är deras fel. Peter Malmqvist å andra sidan är generellt positiv till förordningsförslaget och menar att diskussionen om konsekvensanalys är en fråga som har debatterats och utretts noga tidigare.

Förslaget att skapa rena revisionsbyråer tas enligt vår studie emot med stor skepticism från byrårespondenternas sida. De är oroliga för att ett sådant införande kommer att påverka den svenska revisionsbranschen negativt då revisionsbyråerna kommer att få svårt att attrahera kompetenta personer med nödvändig expertkunskap för att utföra komplexa revisioner. Detta kommer i sin tur leda till att de utförda revisionerna blir sämre. Malmqvist är av en annan åsikt och menar att detta inte kommer att påverka branschen i så stor utsträckning.

7.3 Varför väljer EU, till skillnad mot tidigare mer flexibla direktiv, att använda sig av en direkt tvingande förordning för att reglera revisionsmarknaden?

EU vill som vi tidigare beskrivit nu använda sig av en förordning för att reglera revisionen för företag av allmänt intresse inom unionen. Detta eftersom det tidigare direktivet gav medlemsländerna möjlighet att själva reglera revisionsbranschen vilken i stor utsträckning har förlitat sig på självreglering. EU hävdar att finanskrisen har visat att det direktiv som tidigare reglerat revisionen inte varit tillräcklig och därför anser de att frågan inte kan lösas på nationell nivå.

Studien visar att alla respondenter är positiva till att EU styr upp ett ramverk så att reglerna blir desamma för företag av allmänt intressen i medlemsländerna. Däremot ställer sig en övervägande del av byrårespondenterna sig negativa till den detaljreglering som förordningen innebär och menar att ett direktiv hade varit mer passande.

Vi ser nyttan i att toppstyra ett regelverk för branschen, det skapar tydlighet både för klienter och för revisorer om vad som gäller till skillnad från den röra som ofta beskriver läget i många EU-länder idag. Man bör dock följa upp om nyttan överstiger kostnaderna så snart som möjligt då branschen redan nu överöses av förhållningsregler och normer som de förväntas följa. Som ett led i EU-kommissionens strävan att öka den finansiella stabiliteten och stärka revisorsbranschen förstår vi argumentationen i deras försök till detaljstyrning med att explicit stipulera vilka rådgivningstjänster som inte tillåts. Detta gör det enklare för revisorn att veta vad denne får och inte får göra. Däremot kan man ifrågasätta EU-kommissionens förbudande av vissa av de rådgivningstjänster som revisorn i dagsläget kan tillhandahålla till sin klient. Det går att argumentera för att vissa av dessa tjänster kan bidra till en bättre revision.

7.4 Är Europeiska Kommissionens förslag till förordning ett steg i rätt riktning för deras önskan att förstärka revisionssystemet och bidra till ökad finansiell stabilitet.

Vår studie visar tydligt att byrårespondenterna är av den åsikten att kommissionens förslag inte är ett steg i rätt riktning för att förstärka revisionssystemet. De menar att det istället kan få motsatt effekt. Om revisionsbyråer förbjuds att tillhandahålla rådgivningstjänster till den granskade enheten eller måste skapa rena revisionsbyråer, kommer det att påverka kvaliteten på revisionen på ett negativt sätt. Mot detta ska ställas Peter Malmqvists åsikt som anser att

förordningsförslaget med dess långtgående rådgivningsförbud är ett steg i rätt riktning för att komma till bukt med de problem som enligt honom finns inom revisionsbranschen.

Nog för att ett rådgivningsförbud kan inverka på attraktionskraften hos revisionsbyråerna vid skapandet av rena revisionsbyråer, där enligt byråresponenterna det får negativa konsekvenser för revisionskvaliteten, men den största frågan är ändå det högst realistiska hotet om inkomstbortfall. Därför är det föga förvånande att byråerna ställer sig mest kritiska till rådgivningsförbudet.

Vi anser att behovet av ett ramverk utan större nationella kompromisser och undantag som direktiven ofta innefattar är bra, ett homogent regelverk skapar tydlighet och kan i sin tur öka den finansiella stabiliteten. Att byråerna dessutom har sina practise-manualer för att säkerställa oberoendet är också en god intention. Man kan belasta revisorsbranschen med hur mycket regelverk som helst men samtidigt vara medveten om att det bottnar i den mänskliga faktorn. Vad inget regelverk kan säkerställa är revisorns egen vilja att utföra en kvalitativ, kritisk och oberoende revision. Avsikten är god men vi är inte övertygade om att ett långtgående rådgivningsförbud är ett led i rätt riktning i syftet att skapa finansiell stabilitet och stärkt revisionsbransch. Vi ser också ett problem med det regelverk branschen själva har skapat genom IFRS där exempelvis värdeförändringar efter bokslut och ren revision har fått företag på fall. Om redovisningsreglerna i sig inte fungerar kanske man går miste om förordningens syfte ändå?

7.5 Fortsatta studier

Då förslaget till förordning ännu inte har röstats igenom är det omöjligt att med säkerhet utreda vilka konsekvenser detta får för revisionsbranschen. Förslagsvis kan man fortsätta att följa den debatt och den lobbying som kommer att bedrivas fram till dess. Frågan är inte om förslaget kommer att implementeras utan snarare i vilken utsträckning. Intressant vore därför i ett längre tidsperspektiv att studera effekterna i termer av huruvida nyttan överstiger kostnaderna precis som man har gjort med SOX några år efter dess implementering.

Studien är gjord mestadels ur revisionsbyråernas perspektiv. Ett intressant alternativ hade varit att göra en studie ur företagens perspektiv för att se om de har liknande åsikter.

8 Källförteckning

Litteratur

- Bryman, A. & Bell, E. (2003). *Företagsekonomiska forskningsmetoder*. Malmö: Liber
- Diamant, A. (2004). *Revisors oberoende- Om den svenska oberoenderegleringens utveckling, dess funktion och konstruktion*. Uppsala: Iustus förlag.
- FAR SRS (2002). *Vägledning för revisorer-Analysmodellen*. Stockholm:SRS Service AB
- Hayes, R., Schiller, A., Dassen, R. &Wallage.P. (1999). *Principles of Auditing: An International Perspective*. Glasgow: McGraw-Hill.
- Lander, G.P, (2004).*What is Sarbanes-Oxley?* New York: McGraw-Hill.
- Mautz, R.K & Sharaf. H.A (1972). *The Philosophy of Auditing*. Florida: American Accounting Association.
- Nobes, C. & Parker, R. (2010). *Comperative International Accounting*. Essex: Pearson Education Limited
- Porter, B., Simon, J. & Hatherly, D. (2008). *Principles of External Auditing*(3uppl) Chichester: Wiley
- Svanström, T. (2004). *Revisorn som rådgivare – En studie av mindre och medelstora företags relation till revisorn*. Licentiatuppsats/FE-publikation 2004:179, Handelshögskolan vid Umeå Universitet.
- Svanström, T. (2008). *Revision och rådgivning-Efterfrågan, kvalitet och oberoende*.Umeå:Print&Media.

Artiklar

- Arruñada, B. (1999). The Provision of Non-Audit Services by auditors: Let the market involve and decide. *International Review of Law and economics*, 19(4), s.527.
- Ball, R. (2005). Market and Political/Regulatory Perspectives on the Recent Accounting Scandals. *Journal of Accounting Research*, 47(2), s.277-323.
- Danielson, C. (2012). Kommunicera mer, revisorer! *Balans* 1/2012, s.18-19.
- Danielson, C. (2012). Ökat fokus på rådgivning.*Balans* 2/2012, s. 8.
- De Angelo, L. E. (1981). Auditor Size and Audit Quality. *Journal of Accounting and Economics*,3(3),s. 183-199.
- Decornoy, J-L. (2011). Le modèle français d'audit devrait inspirer Bruxelles. *Les Echos* (2011). Tillgänglig:<http://lecercle.lesechos.fr/entreprises-marches/services/221133581/modele-francais-daudit-devrait-inspirer-bruxelles> (Hämtad 2012-03-30) Publicerad 2011-02-23
- Fallenius, E. (2012). Vad är subsidiaritetsprincipen? *Balans* 3/2012, s.12.
- Firth, M. (2002). “Auditor-Provided Consultancy Services and their Associations with Audit Fees and Audit Opinions” *Journal of Business Finance & Accounting*, 29(5) & (6), s. 661-693.

- Goldman, A. & Barlev, B. (1974). The Auditor-Firm Conflict of Interest: Its Implication for Independence. *The Accounting Review*, 49(3), s.707-718.
- Hollingsworth, C & Li, C. (2012). Investors' Perceptions of Auditors' Economic Dependence on the Client: Post-SOX Evidence. *Journal of Accounting, Auditing & Finance*, 27(1), s. 100-122.
- Jensen, M.C & Meckling, W.H. (1976). Theory of the firm: Managerial Behavior, Agency Costs and Ownership Structure. *Journal of Financial Economic*, 3(4), s. 305-360.
- Kinney Jr., William R., Palmrose, Z-V., Scholz, S. (2004). Auditor independence, Non-Audit Services, and restatements: Was the U.S Government Right? *Journal of Accounting Research*. 42(3), s.561-588.
- Larcker, D.F & Richardson, S.A (2004). Fees paid to audit firms, accrual choices and corporate governance. *Journal of Accounting Research*, 42(3), s.625-658.
- Lennartsson, R. (2012). Branschen måste ta debatten efter HQ. *Balans* 1/2012, s.7.
- Lennartsson, R. (2012). Företagen får betala för EU:s revisionspaket. *Balans* 2/2012, s.9.
- Maijor, S. J. & Vanstraelen (2006). Earnings management within Europe: the effects of member state audit environment, audit firm quality and international capital markets. *Accounting and Business Research*, 36(1), s.33-52.
- Malmqvist, P. (2011). Byrårotation i börsbolag är nödvändigt. *Balans* 2/2011, s.24-25.
- Malmqvist, P. (2012). Så kan förtroendet för revisorer öka. *Balans* 2/2012, s.24-25.
- Mikol, A. & Standish, P (1998). Audit independence and non audit services: a comparative study in differing British and French perspectives. *European Accounting Review*, 7(3), s. 541-569.
- Neurath, C. (2012). En ny värld väntar revisorerna. *Svenska Dagbladet* 23 jan 2012.
- Palmrose, Z. (1988). An Analysis of Auditor Litigation and Audit Service Quality. *The Accounting Review*. 64(1), s.55-7.
- Piot, C. & Schatt, A. (2010). La réglementation de l'audit est-elle dans l'intérêt public : quelques enseignements du modèle français. *Centre de recherche en Finance, Architecture et Gouvernance des Organisations*
- Ribstein, L.E. (2005). Sarbanes-Oxley after three years. University of Illinois Law & Economic research.
- Shaheen, P (2006). Corporate compliance rules challenged. *CNN* Tillgänglig: http://money.cnn.com/2006/03/21/news/companies/compliance_complaints/index.htm (Hämtad 2012-03-16) Publicerad 2006-03-22
- Sukhraj, P. (2008). French regulator gets days in court. *Accountancy Age* Tillgänglig: <http://www.accountancyage.com/aa/analysis/1775218/french-regulator-day-court> (Hämtad 2012-04-11) Publicerad 2008-07-24

Verleun, M., Georgakopoulos, G. & Sotiropoulos, I. (2011). The-Sarbanes Oxley Act and Accounting Quality: A comprehensive Examination. *International Journal of Economics and Finance*, 3(5), s.49-64.

Lagar, regleringar och direktiv

Aktiebolagslagen, (SFS 2005:551). Stockholm: Justitiedepartementet.

Code de Commerce. (Elektronisk). Tillgänglig:

<http://www.legifrance.gouv.fr/affichCode.do?cidTexte=LEGITEXT000005634379> (Hämtad 2012-03-25)

Europaparlamentets och rådets direktiv (2006/43/EG). (Elektronisk). Tillgänglig: <http://eur-lex.europa.eu/LexUriServ/LexUriServ.do?uri=OJ:L:2006:157:0087:0087:SV:PDF> (Hämtad 2012-03-16)

Europeiska kommissionens rekommendation 2002/590/EC (2002) – *Revisorers oberoende i EU: Grundläggande principer* 2002/590/EC. (Elektronisk). Tillgänglig: <http://eur-lex.europa.eu/LexUriServ/LexUriServ.do?uri=OJ:L:2002:191:0022:0057:SV:PDF> (Hämtad 2012-03-15)

Europeiska kommissionen (2011 a). *Förslag till Europaparlamentets och rådets förordning – Om särskilda krav avseende lagstadgad revision av företag av allmänt intresse* (Elektronisk). Tillgänglig: http://ec.europa.eu/internal_market/auditing/docs/reform/regulation_sv.pdf (Hämtad 2012-02-14)

FEE (1998) – *Statutory Audit Independence and Objectivity – Common Core of Principles For the Guidance of the European Profession*. (Elektronisk). Tillgänglig: <http://www.fee.be/fileupload/upload/FEE%20Statutory%20Audit%20Independence%20and%20Objectivity%209807115200940128.pdf> (Hämtad 2012-03-15)

IFAC (2010)-*Handbook of the code of ethics for professional accountants*. (Elektronisk). Tillgänglig: <http://www.ifac.org/sites/default/files/publications/files/2010-handbook-of-the-code-o.pdf> (Hämtad 2012-03-15)

Regeringens proposition (2000/01:146)-*Oberoende, ägande och tillsyn i revisionsverksamhet*. (Elektronisk). Tillgänglig: <http://www.regeringen.se/content/1/c4/09/47/510f089d.pdf> (Hämtad 2012-03-15)

Revisorslag (2001:883). (Elektronisk). Tillgänglig: <https://lagen.nu/2001:883> (Hämtad 2012-03-16)

Sarbanes-Oxley Act från 2002. (Elektronisk). Tillgänglig: <http://www.gpo.gov/fdsys/pkg/PLAW-107publ204/pdf/PLAW-107publ204.pdf> (Hämtad 2012-02-21)

Internet

Autorités françaises (2010). *LIVRE VERT SUR LA POLITIQUE EN MATIERE D'AUDIT-Réponse des autorités françaises* (Elektronisk). Tillgänglig: http://www.sgae.gouv.fr/gcp/webdav/site/sgae-internet-sgae/shared/04_Consultations_publicques/201104/20101208_ReponseFR_Livre_vert_politique_d_aud_t.pdf (Hämtad 2012-04-10)

CNCC (2012). (Elektronisk). Tillgänglig: <http://www.cncc.fr/conseil-national.html> (Hämtad 2012-03-16).

CNCC (2010). *La réponse sur le Livre Vert de l'audit* (Elektronisk).
Tillgänglig:http://www.cncc.fr/download/livrevert_reponsecncc_7dec2010.pdf (Hämtad 2012-04-10)

Deloitte (2010). *Response to European Commission Green Paper on "Audit Policy: Lessons from the crisis"* (Elektronisk). Tillgänglig: http://www.deloitte.com/assets/Dcom-Global/Local%20Assets/Documents/Press/Response%20to%20EC%20GP_Audit_Itrandresponse.pdf (Hämtad 2012-03-01)

Europeiska kommissionen (2010). *Grönbok: Revisionspolitik: Lärdomar från krisen*. (Elektronisk).
Tillgänglig:http://ec.europa.eu/internal_market/consultations/docs/2010/audit/green_paper_audit_sv.pdf (Hämtad 2012-02-14)

Europeiska kommissionen (2011 b). *Summary of responses Green Paper Audit Policy: Lessons from the crisis* (Elektronisk). Tillgänglig:
http://ec.europa.eu/internal_market/consultations/docs/2010/audit/summary_responses_en.pdf
(Hämtad 2012-02-14)

Europeiska unionens officiella tidning (2010). *Konsoliderade versioner av fördraget om Europeiska Unionen och fördraget om Europeiska Unionens funktionssätt* (Elektronisk). <http://eur-lex.europa.eu/LexUriServ/LexUriServ.do?uri=OJ:C:2010:083:FULL:SV:PDF> (Hämtad 2012-02-21)

EU:s webbportal (2012 a). Europeiska kommissionen – Pressmeddelande (Elektronisk). Tillgänglig:
<http://europa.eu/rapid/pressReleasesAction.do?reference=IP/11/1480&format=HTML&aged=0&language=SW&guiLanguage=en> (Hämtad 2012-02-28)

EU:s webbportal (2012 b). *Ordlista* (Elektronisk). Tillgänglig:
http://europa.eu/legislation_summaries/glossary/qualified_majority_sv.htm (Hämtad 2012-02-21)

EU-upplysningen (2012 a). *Från förslag till färdig EU-lag* (Elektronisk). Tillgänglig: <http://www.eu-upplysningen.se/Om-EU/Om-EUs-lagar-och-beslutsfattande/Sa-beslutar-EU/Fran-forslag-till-fardig-EU-lag/> (Hämtad 2012-02-21)

EU-upplysningen (2012 b). *Olika typer av EU-lagar* (Elektronisk). Tillgänglig:<http://www.eu-upplysningen.se/Om-EU/Om-EUs-lagar-och-beslutsfattande/Olika-typer-av-EU-lagar/> (Hämtad 2012-02-21)

FAR (2010). Pressmeddelande: *Varför står ingen upp för svensk bolagsstyrning?* (Elektronisk).
Tillgänglig:
http://www.far.se/pls/portal/docs/PAGE/FAR_2010/FAR_TYCKER/NYHETSARKIV/GREENPAPERONAUDITPOLICY/101209DEN%20SVENSKA%20BOLAGSSTYRNINGEN%20HOTAD.PDF
(Hämtad 2012-02-29)

FAR (2011). *EU:s revisionspaket i korthet* (Elektronisk). Tillgänglig:
http://www.far.se/portal/page?_pageid=114,464943&_dad=portal&_schema=PORTAL (Hämtad 2012-02-29)

FAR (2012). *EU:s revisionspaket strider mot grundläggande principer* (Elektronisk). Tillgänglig:
http://www.far.se/portal/page?_pageid=114,473585&_dad=portal&_schema=PORTAL (Hämtad 2012-02-28)

Grant Thornton (2010). *European Commission Green Paper – “Audit Policy: Lessons from the crisis”*. (Elektronisk). Tillgänglig:

http://www.gti.org/files/grant_thornton_response_to_ec_audit_policy_1010.pdf (Hämtad 2012-03-01)

H3C (2012) (Elektronisk). Tillgänglig: <http://www.h3c.org/presentation.htm> (Hämtad 2012-03-25).

H3C (2010). *Réponse du Haut Conseil du Commissariat aux Comptes à la consultation de la Commission Européenne sur la politique en matière d’audit*. (Elektronisk). Tillgänglig:

http://www.h3c.org/textes/Livre_vert_Reponse_H3C.pdf (Hämtad 2012-04-10)

Infotorg Juridik (2012). *EU-förslag om revisionsregler strider mot subsidiaritetsprincipen* (Elektronisk). Tillgänglig:

<http://www.infotorgjuridik.se/premium/mittijuridiken/bransch/article174193.ece> (Hämtad 2012-02-28)
Publicerad 2012-01-27

Sveriges Riksdag (2012). Utlåtande 2011/12: CU21 *Subsidiaritetsprövning av kommissionens förslag*

om revisorer och revision (Elektronisk). Tillgänglig: <http://www.riksdagen.se/sv/Dokument-Lagar/Utskottens-dokument/Betankanden/Arenden/201112/CU21/> (Hämtad 2012-02-28)

US House of Representatives (2002). *Final vote results for roll call 348* (Elektronisk) Tillgänglig:

<http://clerk.house.gov/evs/2002/roll348.xml> (Hämtad 2012-02-21)

United States senate (2002). *U.S. Senate Roll Call Votes 107th Congress - 2nd Session* (Elektronisk). Tillgänglig:

http://www.senate.gov/legislative/LIS/roll_call_lists/roll_call_vote_cfm.cfm?congress=107&session=2&vote=00192 (Hämtad 2012-02-20)

Intervjuer

Andréasson, Håkan. Partner, Grant Thornton, Stockholm. Personlig intervju, 2012-03-07

Börsvik, Hans. VD, PwC, Stockholm. Personlig intervju, 2012-03-09

Af Ekenstam, Anna-Clara. Partner, PwC, Stockholm. Personlig intervju, 2012-03-08

Malmqvist, Peter. Ordförande i Sveriges Finansanalytikers Förening. Telefonintervju, 2012-03-15

Nihlén, Jan-Hugo. Partner, Deloitte, Stockholm. Personlig intervju, 2012-03-08

Roguelova, Maria. Policy Officer in the Department of Audit Policy in DG Internal Market and Services, European Commission. Telefonintervju, 2012-05-08

Träff, Lars. Styrelseordförande, Ernst & Young, Stockholm. Personlig intervju, 2012-03-08

Appendix 1: Intervjufrågor till byråsrespondenterna

1. Hur ställer du dig generellt till revisionspaketet för revisionsbranschen?
2. Kan du konkretisera hur ni har tagit del i debatten? Hur har samarbetet sett ut inom Europa?
3. Hur tror du ett eventuellt rådgivningsförbud kommer att påverka branschen?
4. Ett huvudargument är att revisionen blir bättre om man har insikt och förståelse om företaget som man sen ska revidera vilket många hävdar att rådgivning bidrar till. Hur tror du att revisionskvaliteten kommer att påverkas om förslagen går igenom?
5. Ett ev totalförbud att tillhandahålla sidotjänster kan tvinga revisionsbyråerna att dela upp verksamheten i renodlade revisionsbyråer och bolag som tar hand om övrig verksamhet. ”I dag har bara två bolag på Stockholmsbörsens storbolagslista, Telia och MTG, valt att köpa konsult- och revisionstjänster från separata byråer. MTG förklarade det med att det är ”viktigt och lämpligt” att särskilja revisorstjänster och andra konsultuppdrag, såsom skatterådgivning, och menade att det ”blir renare” så. Tror du fler företag kommer att gå samma väg oberoende om lagförslaget går igenom?
6. En övervägande del av byråernas remissvar på Grönboken ställer sig negativt till rådgivningsförbudet. Däremot, om man tittar på sammanställningen av de nära 700 remissvaren som har kommit in till EU ställer sig de flesta investerarnapositiva till ett rådgivningsförbud. Är det en bild som du också delar? Eller tycker du att de remissvar som inkommit är missvisande?
7. Media beskriver att det från allmänhetens sida råder en förtroendekris beträffande revisionsbranschen. Hur arbetar ni för att stärka omgivningens förtroende?
8. Hur arbetar ni internt för att förebygga oberoende mellan revisionsteam och klient? (Policies? Oskrivna regler?)
9. Blandar sig EU i för mycket? Sympatiserar du med EU:s strävan att detaljreglera eller ser du bara ett behov av att strama åt ramverket?
10. SOX: Som vi har förstått det ger åttonde direktivet från 2006 ett större bedömningsutrymme trots det redan då implementerade SOX Act från 2002 där det mer konkret listades upp olika förbud. En skillnad som EU gör är att i likhet med SOX Act listar olika förbjudna tjänster snarare än att lämna det åt revisorns omdöme. T.ex. föreslås skatterådgivning vara helt förbjudet i förordningen medan det i SOX Act är tillåtet såvida revisorskommittén har gett sitt godkännande. Anser du att förordningen tar rådgivningsinskränkningen ett steg längre än SOX Act?
11. Anser du att EU-kommissionens förslag till förordning är ett steg i rätt riktning för deras önskan att förstärka revisionssystemet och bidra till ökad finansiell stabilitet? Andra alternativ?

12. Känns det frustrerande att Barnier inte lyssnar?

13. Om vi siar om framtiden. Vad tror du det hela kommer att utmynna i?

Appendix 2: Intervjufrågor till Peter Malmqvist

1. Hur ställer du dig generellt till revisionspaketet för revisionsbranschen?
2. Kan du konkretisera hur du har tagit del i debatten. Har det förekommit samarbeten mellan olika organisationer både inom och utom Sverige?
3. Hur tror du att ett eventuellt rådgivningsförbud kommer att påverka branschen?
4. Ett huvudargument är att revisionen blir bättre om man har insikt och förståelse om företaget som man sen ska revidera vilket många hävdar att rådgivning bidrar till. Hur tror du att revisionskvaliteten kommer att påverkas om förslagen går igenom?
5. Ett ev totalförbud att tillhandahålla sidotjänster kan tvinga revisionsbyråerna att dela upp verksamheten i renodlade revisionsbyråer och bolag som tar hand om övrig verksamhet. "I dag har bara två bolag på Stockholmsbörsens storbolagslista, Telia och MTG, valt att köpa konsult- och revisionstjänster från separata byråer. MTG förklarade det med att det är "viktigt och lämpligt" att särskilja revisorstjänster och andra konsultuppdrag, såsom skatterådgivning, och menade att det "blir renare" så. Tror du fler företag kommer att gå samma väg oberoende om lagförslaget går igenom?
6. En övervägande del av byråernas remissvar på Grönboken ställer sig negativt till rådgivningsförbudet. Däremot, om man tittar på sammanställningen av de nära 700 remissvaren som har kommit in till EU ställer sig de flesta investerarna positiva till ett rådgivningsförbud. Är det en bild som du också delar? Eller tycker du att de remissvar som inkommit är missvisande?
7. Vi har tagit del av din artikel i Balans 2/12 där du föreslår tre åtgärder för att öka omgivningens förtroende för revisorer i börsbolag. Revisionsbyråerna å sin sida anser att analysmodellen, "code of ethics" är tillräckliga hjälpmedel för att skydda oberoendet och att det snarare beror på lite okunskap från omgivningens sida hur revisorns arbete faktiskt ser ut. Hur ser du på det?
9. Blandar sig EU i för mycket? Håller du med riksdagen och civilutskottet att förordningen strider mot subsidiaritetsprincipen? Sympatiserar du med EU:s strävan att detaljreglera eller ser du bara ett behov av att strama åt ramverket?
10. SOX: Som vi har förstått det ger åttonde direktivet från 2006 ett större bedömningsutrymme trots det redan då implementerade SOX Act från 2002 där det mer konkret listades upp olika förbud. En skillnad som EU gör är att i likhet med SOX Act listar olika förbjudna tjänster snarare än att lämna det åt revisorns omdöme. T.ex. föreslås skatterådgivning vara helt förbjudet i förordningen medan det i SOX Act är tillåtet såvida revisorskommittén har gett sitt godkännande. Anser du att förordningen tar rådgivningsinskränkningen ett steg längre än SOX Act?
11. Anser du att EU-kommissionens förslag till förordning är ett steg i rätt riktning för deras önskan att förstärka revisionssystemet och bidra till ökad finansiell stabilitet? Andra alternativ

12. Byråerna och många som verkar inom branschen menar att Barnier inte lyssnar på den kritik som Grönboken fick. Hur ser du på det?

13. Om vi siar om framtiden. Vad tror du det hela kommer att utmynna i?

Appendix 3: Artikel

Förändringens vindar blåser i revisionsbranschen

EU:s revisionspaket har fått utstå mycket kritik. Rådgivningsförbudet väntas få stora konsekvenser för byråerna då detta kommer att påverka en stor del av deras omsättning och på sikt även deras attraktionskraft att locka kompetenta medarbetare.

Efter flera redovisningsskandaler i samband med finanskrisens efterdyningar vill EU nu driva igenom en strängare lagstiftning som i många avseenden liknar den amerikanska SOX Act som kom till efter Enron- och Arthur Anderson-skandalen. Anledningen till en mer tvingande förordning är att EU ser de befintliga skraddarsyddade direktiven som både röriga och bristfälliga bl.a. vad gäller oberoende mellan klient och revisor. En förordning blir till skillnad från ett direktiv direkt implementerad i respektive lands lagstiftning. Att samma byrå kan rådge och granska ses som ett hot mot oberoendet men genom att förbjuda all icke revisionsnära rådgivning till samma klient som man utför revision åt hoppas EU-kommissionen slippa fler framtida skandaler. Branschen i sig är unik i det avseendet att man granskar sig själv, det ligger därmed i byråernas intresse att bibehålla denna frihet under ansvar.

De delar i förslaget som fått störst uppmärksamhet är den om obligatorisk byrårotation, där revisionsföretagen förbjuds att ha en längre åtagandeperiod än sex år, förslaget att revisionsföretagen förbjuds att tillhandahålla andra tjänster än revisionstjänster till kunder för vilka de utför revision samt skapandet av rena revisionsbyråer. Det sistnämnda innebär att en byrå måste separera revision och rådgivning i två helt olika bolag. Detta innebär att om en byrå både utför revision och rådgivning till en klient, tvingas byrån välja vilken tjänst de vill fortsätta att tillhandahålla. Hur en framtida ägarstruktur kan man än så länge bara spekulera i.

Revisionspaketet har fått utstå massiv kritik och många menar att Michel Barnier, EU-kommissionär med ansvar för inre marknad och tjänster, inte har hörsammat de negativa åsikter som inkommit. Revisorer på de största byråerna i Sverige menar att förslaget saknar konsekvensanalys och att det inte går att påvisa revisorernas del i finanskrisen. Peter Malmqvist, ordförande i Sveriges Finansanalytikers Förening, motsätter sig detta och är generellt positiv till förordningsförslaget. Han ser ett problem i att revisorerna kommer nära företaget och därmed får svårt med oberoendet. Malmqvist menar att de viktigaste bitarna finns i förslaget; separeringen av revision från annan verksamhet och förslaget om byrårotation. Företrädare för revisionsbyråerna är starkt kritiska till det långtgående rådgivningsförbudet och att byråerna kan tvingas dela upp sin revisions- och rådgivningsverksamhet. Enligt dem kommer detta få till följd att revisionen blir sämre då en stark rådgivningsverksamhet är nödvändig för att utföra en bra revision. De hävdar också att rena revisionsbyråer kommer ha svårt att attrahera kompetenta medarbetare, såväl erfarna som nyutexaminerade, då rådgivningsbolagen troligtvis kommer att vara mer lukrativa.

Vår studie visar tydligt att byråspondenterna är av den åsikten att kommissionens förslag inte är ett steg i rätt riktning för att förstärka revisionssystemet. De menar att det istället kan få motsatt effekt där avsaknaden av rådgivning leder till en sämre revision. Vi anser att behovet

av ett ramverk utan större nationella kompromisser och undantag som direktiven ofta innefattar är bra, ett homogent regelverk skapar tydlighet och kan i sin tur öka den finansiella stabiliteten. Att byråerna dessutom har sina practise-manualer för att säkerställa oberoendet är också en god intention. Man kan belasta revisorsbranschen med hur mycket regelverk som helst men samtidigt vara medveten om att det bottnar i den mänskliga faktorn. Vad inget regelverk kan säkerställa är revisorns egen vilja att utföra en kvalitativ, kritisk och oberoende revision. Vi ser också ett problem med det regelverk branschen själva har skapat genom IFRS där exempelvis värdeförändringar efter bokslut och en ren revision ändå har fått företag på fall. Om redovisningsreglerna i sig inte fungerar kanske man går miste om förordningens syfte i alla fall?

Jonas Valström & Thomas Arvidsson